

รายงานการวิจัย

เรื่อง

พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี
Buddhist Aid and the Role of Monks in Ubon Ratchathani Province

โดย

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเสวี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 80076511

รายงานการวิจัย

เรื่อง

พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี
Buddhist Aid and the Role of Monks in Ubon Ratchathani Province

โดย

พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเสวี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี
MCU RS 800765111
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Buddhist Aid and the Role of Monks in Ubon Ratchathani Province

By

Phramaha Bundit Puntithaseewee (Somkote)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubon Ratchathani Campus
B.E.2565

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Ubon Ratchathani Campus

MCU **RS 800765111**

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย: พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเสวี

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๕

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อศึกษา วิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยแบบวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ จากกลุ่มเป้าหมาย คือ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้าน รวมทั้งหมด จำนวน ๑๕ รูป/คน โดยใช้การสัมภาษณ์ในเชิงลึก (Interviews) เป็นเครื่องมือในการศึกษาแล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า

การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนศีลธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจแก่ประชาชน และแก้ปัญหาทางด้านจิตใจและปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน ให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชน และเด็กเยาวชน เพื่อพัฒนานำความรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญา และตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กเยาวชนจัดกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่วัดเป็นสถานที่ การส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยให้การบริหาร ผ่านการบริหารกิจการคณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นหน้าที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ ส่งเสริมให้สถานที่วัดเป็นสถานที่บริการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนจึงต้องให้ความสำคัญ และหาแนวทางที่จะพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาต่อไป

การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมส่งเสริม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุในวัด และให้ความรู้แก่ชุมชน พระสงฆ์เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการเพื่อประสานในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณประโยชน์

ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปพระสงฆ์มีส่วนร่วมสนับสนุนช่วยเหลือ ทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยทาง

ธรรมชาติจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมแก่ประชาชน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดแก่ประชาชน และเยาวชนทั่วไปให้เป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด

Research Title: Buddhist Aid and the Role of Monks in Ubon Ratchathani Province

Researchers: Phramaha Bundit Puntithasewee (Somkote)

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus.

Fiscal Year: 2565/2022

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

Research study “Buddhist Welfare and the Role of Monks in Ubon Ratchathani Province” has three objectives: 1) to study the role of monks and welfare in the Buddhist scriptures, 2) to study and analyze the role of monks and the welfare of Ubon Ratchathani Province. Ubon Ratchathani Province It is a research analysis of both quantitative and quantitative data. From the target group, namely academics, community leaders, and villagers, a total of 15 people/person using in-depth interviews (Interviews) as a tool for the study, then using the data obtained from the research process to analyze and synthesize to explain the research results. As specified in the research objectives

The results of the study found that Operations to help and support People in Ubon Ratchathani Province Operations to help and support Support and encourage training and moral teaching. Ethics to develop the minds of the people and solve psychological problems and lifestyle problems for the people Provide knowledge and training in Dhamma practice according to Buddhist guidelines. To develop the minds of the people and youth To develop knowledge about morality, meditation, wisdom and set up an education fund. Provide scholarships to youth to organize activities On the occasion of important Buddhist days

In helping and supporting the affairs of others for the public benefit Operations to help and support The temple is a place to promote and maintain Buddhism. To prosper Building faith among Buddhists The monks have helped with the administration. Through the management of Sangha affairs, must be done or which must be considered as a duty related to the Sangha. Promoting temple locations as a place to provide health knowledge to the public must therefore be given importance. and find ways to develop and encourage communities to participate more in education. specifically focused by administrators to find the

guideline in promoting and developing more participation of the community in educational management of the university.

In terms of helping and supporting places that are public domain In terms of helping and supporting places that are public domain It shows that monks participate, support, and help organize activities to promote traditions. and local culture Organizing activities on important Buddhist days The monks preserve the ancient remains and antiques in the temple. and provide knowledge to the community The monks are the main people in driving the business to coordinate and cooperate in developing the community to be prosperous in terms of helping and supporting the public benefit.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต , รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ช่วยให้คำแนะนำและคำปรึกษาในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ พระครูกิตติคุณภาส อติธรรมาธิการบดี วิทยาเขตอุบลราชธานี, พระวชิร กิจโกศล , ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตอุบลราชธานี, พระครูสมุห์เฉวียน กตปุญโญ ,ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร พระมหาคำพันธ์ ปภาภโร,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ พระครูวุฒิชัยธรรมบัณฑิต,รศ.ดร. อาจารย์ประจำ ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์ดา ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ตลอดจนผู้บริหารคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานีทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้ด้วย

คุณค่าของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ด้วยความดีทั้งหลายเหล่านี้ ได้ขอถวายแด่ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและมหาวิทยาลัยทุกท่านและขอมอบเป็นกตเวทิตาแต่บิดามารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน

พระมหาบัณฑิต ปณชิตเสวี

๒๕๖๕

๓.๖	สรุปกระบวนการวิจัย.....	๓๓
๓.๗	การนำเสนอผลการวิจัย.....	๓๕
บทที่ ๔	การวิจัย	๓๖
๔.๑	ผลการวิจัย.....	๓๖
๔.	๒สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย.....	๓๘
๔.๓	๓สัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธศาสนาสงเคราะห์กับบทบาทพระสงฆ์ใน จังหวัดอุบลราชธานี.....	๔๐
๔.๔	องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๔๒
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๔๔
๕.๑	สรุปการวิจัย	๔๔
๕.๒	อภิปรายผล การวิจัย.....	๔๕
๕.๓	สรุปอภิปรายผล.....	๕๐
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๕๑
บรรณานุกรม		๕๒
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	แบบสัมภาษณ์	๕๔
ภาคผนวก ข	บทความวิจัย.....	
ภาคผนวก ค	ประวัติผู้วิจัย.....	๕๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ศีล สมาธิ ปัญญา พระพุทธเจ้าทรงบวชได้ ๕ พรรษา ก็ได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้เริ่มเผยแผ่พระธรรมวินัย เริ่มปฐมเทศนาธรรมครั้งแรกให้แก่ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ซึ่งมีพระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุธรรม จึงขอบวชเป็นพระสงฆ์รูปแรกในบวรพระพุทธศาสนา จนกระทั่งมีผู้ได้บรรลุธรรมตามมาอีกที่เป็นพระอรหันต์ในพรรษาแรกจำนวน ๖๐ รูป มีบทบาทหน้าที่การทำงานของพระสงฆ์ คือ “อบรมสั่งสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย” พระพุทธเจ้าจึงได้มีพระดำรัสได้รับสั่งให้พระภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เรา และเธอทั้งหลายได้พ้นแล้วจากบ่วงสิ่งทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อยังประโยชน์ และความสุขแก่มวลมหาชนหมู่ มาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลกเพื่อ ยังประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันสมบูรณ์ด้วยอรรถ และพยัญชนะ สัตว์ที่มีจูลีในจักขุอันน้อยมีอยู่ หากไม่ได้สดับฟังพระธรรมจัก ขุบุคคลเหล่านั้นจะเสื่อมจากธรรม ผู้ที่อาจจักรับรู้ซึ่งพระธรรมย่อมจักขุทั่วถึงธรรม ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เราเองก็จะไปยัง ตำบลอรุเวลาเสนาณิคม เพื่อแสดงธรรม” ด้วยเหตุนี้เองพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทที่สำคัญ กับ บุคคล และ ชุมชน ซึ่งมีการะในการเผยแผ่ธรรมให้กับ บุคคล ประชาชนเพื่อให้เกิดความสุขสงบและในการ ดำเนินชีวิตของตนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริงในปัจจุบัน และนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

สังคมสงเคราะห์ หมายถึงการยึดเหนี่ยวจิตใจ พระพุทธองค์ทรงใช้หลักเมตตาธรรมคำจุนโลก การไม่ทำบาปทั้งปวง การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น และการประสานกลุ่มชนของสังคมให้หลอมรวมกันเป็นกลุ่มเดียวกัน ไม่มีความขัดแย้งตั้งนั้น จุดมุ่งหมายของสังคมสงเคราะห์ จึงไม่เพียง แต่เอาอะไรไปให้ และการบริการไปให้ หรือเอาทรัพย์สินเงินทองไปให้ แต่หมายถึงการทำให้สังคมนั้นหลอมรวมใจกัน ยึดเหนี่ยวรวมกันไว้ได้เป็นหนึ่ง การสังคมสงเคราะห์ จึงเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อยู่ร่วมกับสังคม และชุมชนเดียวกันที่ยังมีการพึ่งพาหรือผู้ที่ยังพึ่งตนเองยังไม่ได้ เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถช่วยเหลือตนเอง และพัฒนาตัวของเขาและสังคม ชุมชนนั้นได้ จึงมีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักแห่งการสงเคราะห์ไว้ จึงสามารถนำมาใช้ในงานสังคม

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. (บริษัท ประยูรวงศ์พรินต์ตั้ง : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๔๗.

วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=12&chap=3&page=t12-3-infodetail02.html>, เข้าสืบค้น 1 พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐-๕๑.

สงเคราะห์ และเป็นศาสตร์กับการทำงาน ในอันที่จะดำเนินการเพื่อพัฒนาป้องกันแก้ไขช่วยเหลือพึ่งพากัน การช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนจากภัยต่าง ๆ ทางธรรมชาติซึ่งไม่สามารถจะดำรงชีพของตนได้ ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคม ชุมชน ท้องถิ่นต่อไป การทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและปัญหาต่าง ๆ มีทั้งขององค์กรเอกชน กลุ่มชน และชุมชน ที่มองเห็น ถึงความสำคัญ ของงานสังคมสงเคราะห์เป็นการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในสังคม ชุมชนทุก ๆ ฝ่ายที่มีความตระหนัก และให้มีส่วนร่วมทั้งทางกาย วาจาและทางใจ มีกำลังทรัพย์รวม ผนึกกำลังให้เป็นไปในทิศทางแนวเดียวกันในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และสังคมที่ได้ประสบกับ ปัญหา โดยใช้หลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ที่จะ ได้รับการช่วยเหลือ เป็นต้น

เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์ หลายอย่างที่กำลังกล่าวถึงความไม่เป็นปกติ อาจทำให้ มีการกระทบ ต่อพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งหากมองย้อนหลัง ไปดูว่าพระพุทธศาสนานั้นได้เริ่มก่อตั้งมาแล้วมากกว่า สองพันปี บางครั้งอาจจะทำให้เกิดความประมาท หรือหลงทาง ไม่ระมัดระวังในบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งพระพุทธศาสนานั้นก็พุทธบริษัท ทั้งสี่ช่วยกันทะนุบำรุง เป็นผู้ช่วยกันในการสืบทอดเผยแผ่ให้กับ อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป แต่ด้วยด้านบทบาทภาระหน้าที่ต่อการนำหลักพระธรรมคำสอนไปเผยแผ่นั้น เห็นว่าพระสงฆ์นั้นเป็นผู้สืบศาสนทายาทที่จะต้องทำหน้าที่เป็นแนวทางในการนำหลักธรรมคำ สอนทางพระพุทธศาสนานั้นนำไปสู่สังคม เพื่อให้สังคม หรือกลุ่มชนได้นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อ ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้เกิดความสงบสุขได้อย่างแท้จริง การที่พระสงฆ์มีหน้าที่บทบาท อย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการ อันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือในฝ่ายตนเองก็มีหน้าที่ในการ ศึกษา ปฏิบัติ คือศึกษาเพื่อให้ตนปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำผู้อื่นได้อีกด้วย ในฝ่าย ความสัมพันธ์กับสังคมคฤหัสถ์ ก็มีหน้าที่ให้การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ พร้อมกับการ ปฏิบัติหน้าที่ตามทางสมณเพศของพระสงฆ์

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ คือ มาตรา ๑๕ ตรี ในส่วนที่ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ มหาเถรสมาคม ในข้อที่ ๓ ว่า มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การ เผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ กล่าวได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์นั้นมีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑) การศึกษา ๒) การศึกษาสงเคราะห์ ๓) การเผยแผ่ ๔) การสาธารณสงเคราะห์ ๕) การสาธารณูปการ พระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของชุมชน โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ คิดแก้ไขปัญหาของพระสงฆ์ ร่วมวางแผน และร่วมลงมือปฏิบัติดำเนินไปเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม และชุมชนของตน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง อยู่ร่วมกันให้มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ ถ้าหากชุมชนมีความรักมีความศรัทธาต่อพระสงฆ์แล้ว ก็จะทำให้เป็นที่พึ่งศรัทธาแก่ประชาชนได้ จะ ทำให้เกิดความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

สรุป พระสงฆ์ หมายถึง สาวกที่เข้ามาบวชเป็นบรรพชิต ผู้ซึ่งสละเรือนออกบวชตาม พระพุทธเจ้า หลังจากได้ฟังคำสั่งสอนแล้วเกิดความเลื่อมใส ต้องการจะได้บรรลุธรรมตาม พระพุทธเจ้า สั่งสอนไว้ ปฏิบัติตามธรรมและวินัยที่กำหนดไว้เฉพาะสำหรับภิกษุ จำนวน ๒๒๗ ข้อ

ดังนั้น พระสงฆ์ จึงมี ๒ ประเภท อันได้แก่ สมมติสงฆ์ และอริยสงฆ์ตามที่กล่าวแล้วข้างต้นและเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ตนได้ศึกษาอบรมมาอย่างดีแล้วไปสั่งสอนประชาชน ให้ปฏิบัติตาม และเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสังเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสังเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสังเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสังเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสังเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสังเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาองค์ความรู้พุทธศาสตร์สังเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑. ขอบเขตเนื้อหามุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือศึกษาองค์ความรู้ พุทธศาสตร์สังเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี
๒. ขอบเขตด้านเอกสารการวิจัยในครั้งนี้ คือ เอกสารข้อมูลปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกอรุณกถา มหามกุฏราชวิทยาลัย ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ชาติก อรรถกถา ฎีกา ตำนาน วิทยานิพนธ์ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การสัมภาษณ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้
๓. สัมภาษณ์ผู้รู้ และผู้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพยานาถ จำนวน 15 คน/รูป
๔. วิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียง ตามกรอบวัตถุประสงค์
๕. สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ
๖. เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตด้านพื้นที่ คือ จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พุทธศาสตร์สังเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- ๑) นักวิชาการ จำนวน ๕รูป/คน
- ๒) ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ รูป/คน
- ๓) กลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

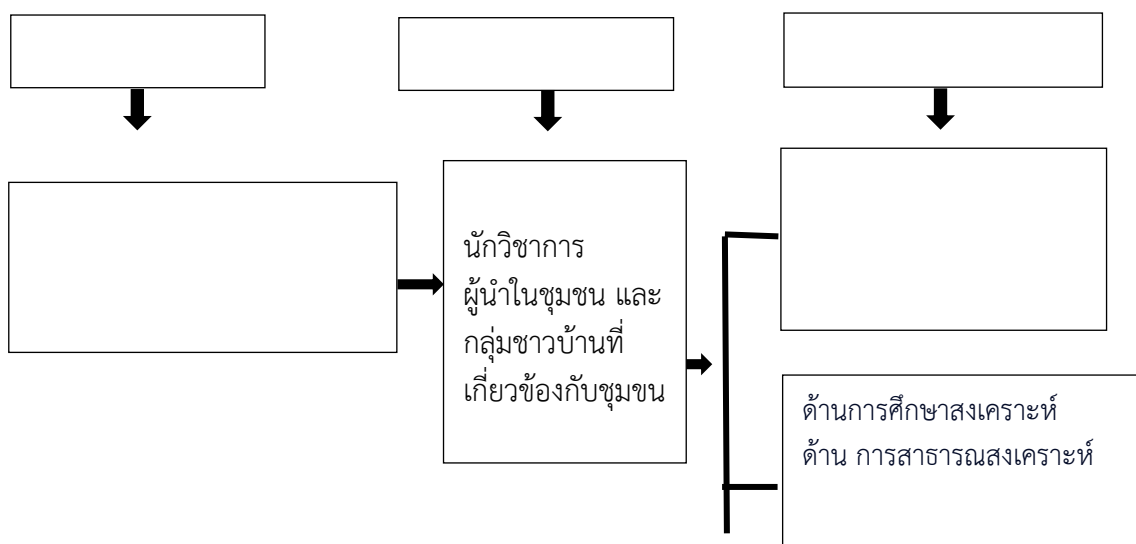
สงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือ แก้ไขช่วยเหลือ และส่งเสริมให้ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ

พุทธศาสตร์ หมายถึง พระเถระวาท เป็นนิกายเดิมของพระพุทธศาสนา

พระสงฆ์ หมายถึง สาวกที่เข้ามาบวชเป็นบรรพชิต ผู้ซึ่งสละเรือนอกบวชตามพระพุทธเจ้า หรือสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้สร้างคุณประโยชน์

บทบาทพระสงฆ์ หมายถึงการศึกษาประพฤติปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ที่มีต่อสังคมว่ามีอยู่หลายประการ

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ประโยชน์กับวงวิชาการ

โครงการวิจัยนี้ ได้องค์ความรู้บทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ ทางวิชาการ เช่น รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ๑ เล่ม และบทความวิจัย ๑ เรื่อง และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลอ้างอิงในทางวิชาการ ตลอดจนการเผยแพร่ผลการวิจัยเชิงวิชาการในการ

ประชุมระดับชาติ และระดับนานาชาติของมหาวิทยาลัย หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ตลอดจนผู้เผยแพร่ต่อสาธารณะในเชิงประจักษ์ รวมถึงการนำผลงานวิจัยไปวิจัยต่อยอด

๑.๗.๒ ประโยชน์กับชุมชนและสังคม

โครงการวิจัยนี้ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ โดยการขยายผลจากพื้นที่เป้าหมายการวิจัยไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ บทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์

๑.๗.๓ ประโยชน์เชิงนโยบาย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบ บทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ ที่ส่งผลต่อคุณภาพของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี และสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดอุบลราชธานีและสามารถกำหนดนโยบายเกี่ยวพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานีได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไป และ ตลอดทั้งนโยบายของรัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาในหน่วยงานของรัฐและชุมชนต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี มีนัยยะต่าง ๆ และขอบเขตการศึกษามีดังนี้

๒.๑ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา

๒.๓ พระสงฆ์กับด้านสาธารณสงเคราะห์

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีนักวิชาการแบ่งพระสงฆ์ออกเป็น ๒ ประเภท ด้วยกัน คือ

๑. **อริยสงฆ์** หมายถึง สาวกของพุทธเจ้าผู้บรรลุมรรคผลตั้งแต่ระดับต้นจนถึงสูงสุด แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

๑.๑ พระโสดาบัน หมายถึง ผู้ละกิเลส ๓ อย่าง คือ สักกายทิฏฐิ (ความเห็นเป็นเหตุถือตัวตน) วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) สัสสพตปราคาส (การยึดถือศีลและวัตรอย่างมกมายหรือไม่เข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริง) พร้อมทั้งมีศีลบริบูรณ์ สมาธิและปัญญาพอประมาณ

๑.๒ พระสกทาคามี หมายถึง ผู้ละกิเลส ๓ อย่างข้างต้นได้ พร้อมทั้งมีศีลบริบูรณ์สมาธิและปัญญาพอประมาณ และยังมีราคะ โทสะ โมหะให้เบาบางลงได้ด้วย

๑.๓ พระอนาคามี หมายถึง ผู้ละกิเลสเพิ่มขึ้นอีก ๒ อย่างคือ กามราคะ (ความกำหนัดยินดีในกามารมณ์) และ ปฏิฆะ (ความกระทบกระทั่งแห่งจิตใจ ความโกรธ) พร้อมทั้งมีศีล และสมาธิบริบูรณ์ ปัญญาพอประมาณ

๑.๔ พระอรหันต์ หมายถึง ผู้ละกิเลสที่ละเอียดได้อีก ๕ อย่างคือ รูปราคะ (ความติดใจในรูปธรรม) อรูปราคะ (ความติดใจในอรูปธรรม) มานะ ๖ ความถือตัวหรือสำคัญตนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อุทธัจจะ (ความฟุ้งซ่าน) อวิชชา (ความไม่รู้จริง) พร้อมทั้งมีศีล สมาธิและปัญญาบริบูรณ์

๒. **สมมติสงฆ์** หมายถึง กุลบุตรผู้บวชเข้ามาเป็นภิกษุ ยังเป็นปุถุชนอยู่เช่นสามัญชนทั่วไป แต่อบรมบ่มนิสัย พัฒนาฝึกฝนตนเอง ปฏิบัติเพื่อความสะอาด สว่าง สงบ แห่งจิตใจ สมมติสงฆ์นี้จะต้อง มีภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปในการประกอบสังฆกรรมในแต่ละประเภท

กล่าวโดยสรุป พระสงฆ์ หมายถึง สาวกที่เข้ามาบวชเป็นบรรพชิต ผู้ซึ่งสละเรือนออกบวชตาม พุทธเจ้า หลังจากได้ฟังคำสั่งสอนแล้วเกิดความเลื่อมใส ต้องการจะได้บรรลุธรรมตาม พุทธเจ้า สั่งสอนไว้ ปฏิบัติตามธรรมและวินัยที่กำหนดไว้เฉพาะสำหรับภิกษุ จำนวน ๒๒๗ ข้อ ดังนั้น พระสงฆ์ จึงมี ๒ ประเภท อันได้แก่ สมมติสงฆ์ และอริยสงฆ์ตามที่กล่าวแล้วข้างต้นและเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

□ พุทธศาสนิกชน (๒๕๓๕ : ๗๐-๗๓.)

↑ พระพุทธโฆสเถระ, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาหุญญะ (อาจ อาสภมหาเถร) พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์ปรีณิต, ๒๕๖๔), หน้า ๗-๘.

และปฏิบัติถูกต้องตาม พระธรรมวินัย เป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ตนได้ศึกษาอบรมมา อย่างดีแล้วไปสั่งสอนประชาชน ให้ปฏิบัติตาม และเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่มาจนถึง ทุกวันนี้ จัดเป็นรัตนะหนึ่งในจำนวน รัตนะสามหรือพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่พระพุทธรัตนะ พระธรรม รัตนะ พระสังฆรัตนะ

๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนากับสังคมไทยได้อยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาอันยาวนาน พระสงฆ์ถือได้ว่าเป็น ส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย และมีความสำคัญยิ่งในการทำหน้าที่บทบาทต่อการเผยแผ่หลักคำสอน สืบ สานวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้พุทธบริษัท ๔ ได้นำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อ ตนเองและสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญจะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดความ ศรัทธาเลื่อมใสแก่พุทธบริษัท ๔ เพื่อให้ชุมชนเกิดความสุข พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการ สร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่ของสังคมอย่างมั่นคง บทบาทของพระสงฆ์ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเน้นบทบาทหน้าที่ในด้านการสงเคราะห์หลักธรรมให้เป็นที่พึงทางจิตใจ และมีหน้าที่ อบรมสั่งสอนตามหลักคำสอน

บทบาทของพระสงฆ์ ยุคสังคมปัจจุบันกับการพัฒนาสังคม มีแนวปฏิบัติตามหลักธรรมพระ วินัย และคณะสงฆ์มีการจัดระเบียบให้พระสงฆ์มีแนวปฏิบัติไปในทิศทางอันเดียวกัน โดยมีการ กำหนดบทบาท หน้าที่ ทางการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ งาน สาธารณูปการ และการสงเคราะห์ ซึ่งทำให้พระสงฆ์ได้มีการดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องตามหลัก พระธรรมวินัย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมมีมติ ข้อบังคับ พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช และ คำสั่งผู้บังคับบัญชา การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยการลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ ตลอดจนการ แต่งตั้ง ถอดถอน เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ ให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ทางสังคม และอบรมพุทธบริษัท ๔ ให้ปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น การให้ทาน รักษาศีล ภาวนา สมาธิ เจริญปัญญา นอกจากนี้พระสงฆ์ยังช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข สันติสุข ความพ้นทุกข์ และ เพื่อยกระดับกาย วาจา และใจ ในสังคมให้สูงขึ้น (พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต.๒๕๔๙ : ๗๘)

๒.๒.๑ ความหมายของบทบาท

พิจารณาว่าบทบาทนั้นมีสองด้าน คือ ทางด้านโครงสร้างบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มี ชื่อเรียกต่าง ๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ๆ ส่วน ทางด้านการแสดงบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ บทบาทเป็นผลต่อเรื่องที่บุคคลที่ได้เรียนรู้จาก สถานการณ์ในสังคม^๑ บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติ

^๑ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง และคณะ. สังคมและวัฒนธรรม.(พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

ส่วนตัวของคุณคอบทบาทของคุณคองจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ และคุณสมบัติส่วนตัว
ได้อธิบายว่า

"บทบาท" หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู
หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่

"บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของคุณคอบตามตำแหน่ง และสถานภาพในสังคมนั้นๆ
ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย และถ้าคุณคอบใดในสังคมมี
ความสัมพันธ์ระหว่างคุณคอบในสังคมมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น"

ความหมายบทบาทของในแง่ทางโครงสร้างของสังคมว่า บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่ที่
คุณคอบใดคุณคอบหนึ่งจะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ เมื่อคุณคอบใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่งๆ
แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้นๆ (ลือชา ธรรมวินัยสถิต, ๒๕๔๙ : ๔๗)

บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่ง หรือสถานภาพของคุณคอบ อัน
เกิดจากความคาดหวังของคุณคอบในสังคมนั้น ๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยน
(พีชนีวรกรวิน, ๒๕๕๐ : ๕๖)

บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวังหรือตามหน้าที่แสดง
จริง (ขนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกตา ศรีรงค์, ๒๕๕๖ : ๙)

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดย
แบบแผนของบทบาทดังกล่าวจะสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคล ที่สอดคล้องต่อพฤติกรรม
บรรทัดฐาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และแรงกดดันทางสังคม

๒.๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคม

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทยที่สำคัญ
พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในพัฒนาสังคม โดยมุ่งหมายให้สังคมทำความดี รู้จักช่วยตนและคนอื่นให้มีความ
ความปกติสุข เว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้มีชีวิตอยู่ด้วยความสงบ ละเว้นความโลภ ความ
โกรธ ความหลง ที่รุนแรง ไม่ทะเลาะทะเลาะกันในเรื่องลาภ ยศ มีน้ำใจประกอบด้วยเมตตา มีความ
เลื่อมใสมั่นในกฎของกรรม และมุ่งความสงบเป็นที่ตั้ง มีบทบาทในการบำเพ็ญประโยชน์ การปกครอง
การพระศาสนาการศึกษา การเผยแผ่ การสังคมสงเคราะห์ที่ไม่ขัดต่อสมณวิสัย การรักษาไว้ซึ่ง
คุณธรรมทั้งหลาย โดยเฉพาะที่เป็นสำคัญ ก็คือ สัจจะ เมตตา สามัคคี มีวินัย ที่สำคัญบทบาทของ
พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อ
พระพุทธศาสนามีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้สัมพันธ์กับคฤหัสถ์ ได้แก่

□ ไพบุลย์ ช่างเรียน . สังคมวัฒนธรรมและการบริหารแบบไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต
พัฒนาบริหาร, ๒๕๔๓). หน้า ๓๐.

□□ ราชบัณฑิตยสถาน . พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน . (กรุงเทพฯ มหานคร : นานมีบุ๊ค
พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๖). หน้า ๖๒๐.

□□ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ . การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี . กรุงเทพฯ มหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ๒๕๔๗, หน้า ๕๐.

การให้ความอนุเคราะห์สังคมชาวบ้าน ตามหลักปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นเสมือนทิศเบื้องบน ได้แก่

- ๑) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว คือ งดเว้นจากการเบียดเบียนกัน ไม่ทำลายทั้งชีวิตตนเองและผู้อื่น
- ๒) แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี งดเว้นอบายมุข ๖
- ๓) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดีด้วยน้ำใจอันงามโดยยึดถือหลักสังคหวัตถุ ๔
- ๔) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง คือ สอนให้รู้จักแยกแยะมิตรแท้ มิตรเทียม ให้คบบัณฑิตเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ
- ๕) ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ในสิ่งที่สับสนเล้าเรียนมาแล้ว เช่น การแสวงหาทรัพย์โดยวิธีสุจริต การรู้จักรักษาทรัพย์ และการดำรงชีวิตตามฐานะ
- ๖) บอกรหัสสวรรค์ให้ คือ การแนะนำวิธีครองตน ครองคน ครองงาน หรือวิธีครองชีวิตให้ได้รับผลดีมีความสุข

๒.๒.๓ บทบาทการพัฒนาสังคมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระสงฆ์ต้องมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการ ต้องมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคนสงฆ์ มุ่งความสงบเรียบร้อย มุ่งความเจริญของงาน และมุ่งความสามัคคีปรองดองหลักการ ดังกล่าวนั้น พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรก ประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อย และประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียนแผนกพระปริยัติธรรมขึ้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลีขึ้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า พัฒนาจิตใจของพระภิกษุสามเณรให้มีความมั่นคง เพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้นำหลักการพัฒนาจิตใจนี้ไปสู่เด็กหรือเยาวชนหรือยุวพุทธให้หันเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูง เด็กเล็กให้หันเข้ามาฟังพระสงฆ์พระสงฆ์ก็มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลาน ชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานให้ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัด ต่อพระพุทธศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชนจึงเห็นได้ว่า พระสงฆ์ นอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลวัด พัฒนาวัดแล้ว ยังต้องช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนสังคมพร้อมกันไปด้วย □□

๒.๒.๔ บทบาทการพัฒนาสังคมการบริหารคุณธรรม

การพัฒนาสังคมพระสงฆ์ต้องยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เป็นทั้งเป็น อัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตยผู้บริหารที่เป็นอัตตาธิปไตยก็มักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนหรือความพอใจของตนเองเป็นที่ตั้งโดยยึดคติว่าถูกต้องคือถูกใจข้าพเจ้า ผู้บริหารประเภทนี้มักลงท้ายด้วยการเป็นเผด็จการ ส่วนผู้บริหารที่เป็นโลกาธิปไตยก็พยายามเอาใจทุกคนเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ เขาพยายามทำให้ถูกใจทุกคนซึ่งก็เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ผู้บริหารประเภทนี้ก็มีปัญหา

□□ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘.

เมื่อมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นภายในองค์กรก็พยายามลดตัวหนีปัญหาผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมมาธิปไตย เขายึดถือคิดว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลดตัวหนีปัญหา เขากลือคิดว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า "ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่"^{□□} คุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นหลักในการบริหารแบ่งออกเป็น ๓หมวด คือ

๑) คุณธรรมในการครองตน ได้แก่ สัปปุริสธรรม ๗ธรรมมีอุปการะมาก ธรรมคัมภีร์ครองโลก อริยสัจ ๔ ทัฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ ความสุขของคฤหัสถ์ ศีล ๕ โดยเฉพาะสัปปุริสธรรม ๗ เป็นธรรมที่ครอบคลุมข้อธรรมอื่น ๆ ในหมวดการครองตนได้เป็นอย่างดี

๒) คุณธรรมในการครองคน ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ทศพิธราชธรรมทศ ๖ หลักธรรมในเรื่องการครองคนนั้น พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมที่ครอบคลุมหลักธรรมข้ออื่น ๆ ได้ดีและถือว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมสำหรับนักปกครอง

๓) คุณธรรมในการครองงาน ได้แก่ เรวาสธรรม และอิทธิบาท ๔ สำหรับอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมในการครองงาน เป็นธรรมที่สำคัญที่สุด เพราะหากมีคุณธรรมข้อนี้แล้วการดำเนินงานต่าง ๆ จะประสบผลสำเร็จ สามารถครองงานไว้ได้ ถือได้ว่า เรวาสธรรมครอบคลุมคุณธรรมในการครองงานได้ดีที่สุด^{□□}

๒.๒.๕ บทบาทการพัฒนาสังคมเชิงสัญลักษณ์

สาวกที่ถือเพศบรรพชิตของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตนได้ศึกษามาอย่างดีแล้วไปสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตาม และเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ นั่นก็คือ พระสงฆ์ บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสั่งสอน และสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยตรง มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่กล่าวตามหน้าที่ทางศาสนาแล้ว ได้แก่

๑) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี

๒) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ ไม่เคยฟัง ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในชาติ เป็นต้นมนุษย์จะดีจะประเสริฐอยู่ที่การกระทำมนุษย์ก็ต้องพัฒนาชีวิตของตน ทั้งพัฒนาพฤติกรรมพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาขึ้นไป มนุษย์จึงประเสริฐได้ ตีงามได้ด้วยการฝึกฝนพัฒนาตน ด้วยการศึกษารเรียนรู้ เพราะฉะนั้นจึงต้องส่งเสริมปัญญา มนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับการศึกษา เพราะฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงทำให้เกิดการศึกษาแบบที่เรียกว่า กรศึกษามวลชนพระพุทธศาสนา เข้ามาอยู่ในสังคมไทยของเราแล้ว สังคมไทยของเราเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว หลักมีอยู่เท่านี้ เป็นอย่างนี้ไม่ใช่แน่นอน แม้แต่ส่วนที่นำมาใช้แล้ว นานๆ ไปเมื่อเป็นของส่วนรวม สังคมใหญ่ๆ

^{□□} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต).. กรอบความคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๗). หน้า ๙.

^{□□} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๓๓.

ก็มีการคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปได้ จึงต้องมีการตรวจสอบ ปรับตัวแก้ไข โดยนำเอาหลักแท้ๆ มาเป็นมาตรฐาน คือปรับตัวเข้ากับหลักการที่ถูกต้องจริงแท้ให้ได้

๒.๒.๖ บทบาทการพัฒนาสังคมซึ่งคุณวิเศษ

บทบาทพระสงฆ์โดยการปลุกฝังศรัทธา ทางด้านจิตใจได้บำเพ็ญพุทธทานุสสติได้ระลึกถึงพระธรรมได้บำเพ็ญธัมมานุสสติ และได้ระลึกถึงคุณพระสงฆ์ได้บำเพ็ญสังฆานุสสติ นอกจากนั้นบทบาทพระสงฆ์โดยการรักษาผู้ป่วยด้วยน้ำมนต์และสมุนไพรรักษาพระสงฆ์บางรูปท่านได้ศึกษาวิชาต่าง ๆ ด้านวิชาอาคมโดยอาศัยมนต์ที่เชื่อถือศักดิ์สิทธิ์ คำสำหรับสวด คำสำหรับเสกเป่า แล้วสามารถรักษาโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ประชาชน "น้ำมนต์คือน้ำที่ผ่านพิน้ำมนต์ปกติจะสำเร็จด้วยการเจริญพระพุทธรูปของพระสงฆ์ในงานพิธีมงคลต่างๆ น้ำมนต์นิยมนำมาอาบ ต้ม เป็นต้น "ซึ่งเป็นสิ่งได้รับถ่ายทอดมาจากครู อาจารย์ที่สืบทอดมาจากครั้งพุทธกาล ลังก โดยถือเอาคติเรื่องความเป็นสิริมงคล และสามารถรักษาโรคได้ สังคมไทยยังคงรักษาวัฒนธรรมทางความเชื่อในรูปแบบการสวดมนต์ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากศรีลังกา และได้มีพัฒนาการเกี่ยวกับการสวดมนต์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตน เพื่อสืบทอดหลักธรรมคำสอนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนแต่ก็ไม่ละเลยถึงการเรียนรู้ในภาษาท้องถิ่นของตน ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสืบไป การสวดมนต์ในสังคมไทยจะมีระเบียบแบบแผนมากกว่าในสมัยพุทธกาลเนื่องจากการกำหนดบทสวดมนต์ที่เหมาะสมกับงาน และมีการประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัดจนถึงสมัยปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๒.๒.๗ บทบาทการพัฒนาสังคมสร้างคุณศรัทธา

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความเชื่อในเรื่องต่างกันตามบริบท พระพุทธศาสนาประกอบด้วยคุณศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การมีศาสนทายาทเพื่อสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ชาวพุทธมีความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑) ตถาคตโพธิสัทธา มีความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงประกอบด้วยพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณจริง

๒) กัมมสัทธา เชื่อกรรม คำว่า กรรม แปลว่า การกระทำ ที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจ อันมีกิเลสเป็นแรงผลักดัน ฉะนั้นกรรมที่สมบูรณ์ จะต้องมียोगค์ประกอบครบ ๓ ส่วนคือ (๑) มีกิเลสเป็นแรงกระตุ้น (๒) มีความตั้งใจหรือเจตนา (๓) มีการกระทำหรือการเคลื่อนไหว และมีเครื่องมือในการทำกรรมหรืออุปกรณ์สำหรับการกระทำกรรม ๓ ประการคือ (๑) ทางร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหวกาย เรียกว่า กายกรรม (๒) ทางปาก คือการพูดด้วยวาจา เรียกว่า วจีกรรม และ (๓) ทางใจ คือการคิด เรียกว่า มโนกรรม

๓) วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม คือ เชื่อว่ากรรมที่บุคคลกระทำแล้ว ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว ย่อมก่อให้เกิดผลตามสมควรแก่เหตุเสมอ

๔) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน เชื่อว่าผลที่เราได้รับอยู่ในปัจจุบันนี้ทุกอย่างเป็นผลแห่งการกระทำของเราเอง บางอย่างอาจเป็นผลของกรรมในชาตินี้ แต่บางอย่างอาจเป็นผลของกรรมในอดีตชาติ

การเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน จะช่วยให้คนรู้จักรับผิดชอบในตนเอง จะไม่โยนความรับผิดชอบไปให้อำนาจภายนอกต่าง ๆ เช่น ผีสิง นางไม้ เทวดาฟ้าดิน หรือโชคชะตา เป็นต้น ซึ่งพอประมวลมาโดยสังเขปได้ดังนี้

- ๑) เรามีกรรมเป็นของตน การกระทำต่าง ๆ ที่จะเกิดผลดีหรือผลชั่วแก่ตัวเราไม่ว่าจะเป็น การทั้งสิ้น ไม่มีผู้ใดทำแทนได้ กระทำทั้งทางกาย หรือวาจาการกระทำที่เกิดจากเจตนาของเราทั้ง
- ๒) เราเป็นผู้รับผลของกรรม เราเป็นผู้รับผลของกรรมด้วยตนเอง ไม่มีผู้อื่นมารับแทนได้
- ๓) เรามีกรรมเป็นกำเนิด กรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เราเกิดมา กรรมจะส่งผลให้เราเกิดอย่างไรก็ได้ สถานะที่ไปเกิดได้รับอิทธิพลจากชนกกรรม
- ๔) เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ บุคคลทำกรรมอันใดไว้จะต้องสืบเนื่องในกรรมนั้นต่อไป เปรียบเหมือนเผ่าพันธุ์มนุษย์หรือสัตว์ต่าง ๆ
- ๕) เรามีกรรมเป็นที่อาศัย ผู้ที่ทำความดีก็อาศัยกรรมดีนั้นเองเพื่อดำรงความดีต่อไป
- ๖) เราเป็นผู้มีกรรมเป็นมรดก เราทำกรรมใดไว้ ดีหรือชั่ว จะต้องเป็นผู้รับมรดกนั้นเสมอไป บทบาทของพระสงฆ์ต้องพัฒนาสังคม ให้เกิดความเชื่อกรรม หมายถึง ความเลื่อมใส ไว้วางใจต่อการมีอยู่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลมาอธิบายเสมอไป ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเพราะศรัทธา หรือพฤติกรรมทั่วไปของคนที่มีความเชื่อในสังคมหนึ่ง ๆ แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็น วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อของสังคมต่อไป

๒.๒.๘ บทบาทการพัฒนาสังคมแห่งจิตวิญญาณ

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนสำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาให้มีความรู้ ปัญญาอย่างแท้จริง เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิต สังคม และธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ให้บุคคลเป็นคนดีในสังคม โดยให้ตั้งตนอยู่ใน การศีล คือ รักษาระเบียบวินัยร่วมกัน ทาน คือ ต้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในสังคมและภาวนา คือ การหมั่นขยันอบรมกาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติภาพ และภารดรภาพได้

หลักธรรมอันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนนั้นมีมากมาย แต่หลักธรรมที่ถือว่าเป็นพื้นฐานหลักที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมากหรือที่เรียกว่าเป็นหลักสำคัญ คือ หลักศีล ๕ และหลักกรรม ๕ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของหลักธรรมทั้งหมด หลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิตตามพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทเป็น ๒ ลักษณะคือ หลักศีลธรรมของคฤหัสถ์คือ "เบญจศีลเบญจธรรม" และหลักศีลธรรมของพระภิกษุสงฆ์คือ "พระธรรมวินัย" และที่กล่าวว่า "เบญจศีลเบญจธรรม" เป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน โดยมีเบญจศีล เป็นกรอบป้องกันการทำบาป และมีเบญจธรรม คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิตในเบื้องต้น เพื่อดำเนินชีวิตไปสู่จุดหมายคือความสุขในโลกปัจจุบันและโลกแห่งอนาคตต่อไป (พระสมร กุสโล (พรหมศรี), ๒๕๔๘ : ๒๑)

ดังนั้น การเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณของพระสงฆ์จะใช้วิธีการแสดงธรรมสั่งสอนพุทธบริษัท เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติตนเองตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกอบรมกาย วาจาจิตใจ และ ปัญญา เอาให้เกิดความรู้และมีคุณธรรม (P. A. Payutto, ๒๐๐๘) ความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในด้านความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ในคุณค่าที่แท้จริงอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน

๒.๒.๙ บทบาทการพัฒนาสังคมการปกครอง

การควบคุม และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม เป็นงานในหน้าที่ของพระสงฆ์ ในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้อง ตามหลักพระธรรมวินัย เป็นการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์

- ๑) ปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรม นำหลักศาสนธรรมไปปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้
- ๒) ฟื้นฟู และพัฒนาจิตใจ และพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝัง และฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต
- ๓) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยตั้งศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด และพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชนมีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ
- ๔) พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม และจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น
- ๕) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชน และศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์

๒.๒.๑๐ บทบาทการพัฒนาสังคมทางการศาสนศึกษา

พระสงฆ์ต้องตระหนักถึงการศึกษเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิต และคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความต่อนหนึ่งว่า "ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา" ของคณะสงฆ์ ๖ม.๑๕ตรี และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า "ควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี " ๙ประการ คือ (๑) เพื่อให้พระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ(๒) เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ (๓) เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา (๔) เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา (๕) เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา (๖) เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา (๗) เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา (๘) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัตถธรรม และ (๙) เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

๒.๒.๑๑ บทบาทการพัฒนาสังคมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นหน้าที่ หรือบทบาทที่พระสงฆ์จักต้องกระทำ โดยการจัดการเทศนาอบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ซึ่งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จะได้ผลมีเงื่อนไขบางประการ ดังนี้ ๖พระมหาเสริมชัย ชยมงฺกุลโล , ๒๕๔๙ : ๔๕) (๑) พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่าง

จริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้อย่างนั้น (๒) ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน (๓) ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม (๔) ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความธรรมวินัยตามชอบใจ หรือตามความต้องการของประชาชน (๕) ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ และ(๖) ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

๒.๒.๑๒ บทบาทการพัฒนาสังคมการสาธารณูปการ

พระพุทธศาสนาเป็นสถานที่สาธารณะของสังคมเพราะเป็นที่เคารพศรัทธา ความเลื่อมใสการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในการช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษา และจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัดได้แก่ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถานให้อยู่เรียบร้อยดีงามซึ่งได้แก่การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนโดยมีพระภิกษุสงฆ์สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า"การสาธารณูปการ" นั้น หมายถึง (๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน(๒) กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง(๓) กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร และ(๔) การศาสนสมบัติของวัด

๒.๒.๑๓ บทบาทการพัฒนาสังคมการสาธารณสุขสงเคราะห์

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมอีกด้านหนึ่งคือ การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นการดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่สังคม หน่วยงาน หรือของบุคคล หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นที่สาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป ดังนี้ (๑) จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ๖๒) เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์และ (๓) ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล บทบาทดังกล่าว เป็นการพัฒนาสังคมให้มีความเป็นระเบียบมากขึ้น และเป็นการเอื้อเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สงบสุข

๒.๒.๑๔ บทบาทการพัฒนาสังคมสู่ความพ้นทุกข์

สถานการณ์ในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ทำให้สังคมต้องมุ่งหน้าในการทำงานอย่างเดียว และต้องตกอยู่ในสภาพของความทุกข์ สภาพของความรัก โลภ โกรธ และหลงสภาพที่ทนได้ยากอยู่ตลอดเวลา ถูกบีบคั้นจากความรัก ความจน โลภ โกรธ และหลง การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่สมหวังในสิ่งนั้น สภาพแห่ง ขาด (การเกิด) ขรา (การแก่ การเก่า) มรณะ (การตาย กระจายไป การสูญสิ้น) โดยรวมสังคมตกอยู่ภายใต้แห่งสมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้สังคมเกิดทุกข์ อยู่ตลอดเวลา ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ

- ๑) กามตัณหา คือ ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ทางกามารมณ์

๒) ภาวต้นหา คือ ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยภวทฤษฎี หรือสัสตทฤษฎี

๓) วิภวต้นหา คือ ความทะยานอยากในความปราศจากภพ ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยวิภวทฤษฎี หรืออุจเฉททฤษฎี (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๘ : ๖๕-๖๖)

บทบาทสำคัญพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคม ต้องเร่งพัฒนาให้ตรงจุด โดยการสร้างนิสัยให้กับสังคมส่งเสริมให้สังคม เรียนรู้ตามหลัก นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ กล่าวคือดับต้นหา ทั้ง ๓ ได้อย่างสิ้นเชิง ด้วยการส่งเสริมตามแนวทางแห่ง มรรค คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ มงคลประกอบอยู่แปดประการ คือ ๑) สัมมาทิฐิ-ความเห็นชอบ ๒) สัมมาสังกัปปะ-ความดำริชอบ ๓) สัมมาวาจา-เจรจาชอบ ๔) สัมมากัมมันตะ-ทำการงานชอบ ๕) สัมมาอาชีวะ-เลี้ยงชีพชอบ ๖) สัมมาวายามะ-พยายามชอบ ๗) สัมมาสติ-ระลึกชอบ ๘) สัมมาสมาธิ-ตั้งใจชอบ มรรคมงคลแปดเป็นทางสายกลาง แห่งความดับทุกข์ เป็นหลักแห่งไตรสิกขา คือ ๑) อธิศีลสิกขา ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ๒) อธิจิตสิกขา ได้แก่ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ และ๓) อธิปัญญาสิกขา ได้แก่ สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๘ : ๖๗)

สรุป

พระพุทธศาสนากับสังคมไทย มีความเกี่ยวเนื่องกันมายาวนาน บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมจึงมีความสำคัญอย่างต่อเนื่อง พระสงฆ์ต้องมีเข้าไปในบทบาทมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อพัฒนาสังคมให้เกิดความเป็นอยู่ทั้งสภาพกาย และจิตใจ ให้ดีขึ้น โดยพัฒนาสังคมให้เป็นไปตามอุดมคติคือ การรักษาคุณงามความดี ตามหลัก ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้เป็นไปตามคำสอน ได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้บรรลุพ้นทุกข์ และสั่งสอนคนทั่วไปให้พ้นทุกข์นอกจากนั้น แล้วพระสงฆ์ต้องทำการเผยแผ่และสืบทอดต่อพระศาสนา โดยการปกครอง การศึกษา เผยแผ่ สงเคราะห์ สังคม ช่วยเหลือให้ความเมตตาต่อสรรพสัตว์โลก ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ ในการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา และเพื่อการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ก็ไม่ละเลยการประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักการเดิม ของหลักคำสอน แต่ให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการแสดงบทบาทให้เหมาะสม และเป็นแนวทางให้ชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติ ตาม จารีตวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีการทบทวนความรู้ที่อยู่ตลอดเวลา และหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อให้ก้าวทันความเป็นโลกาภิวัตน์ ได้อย่างมีความรอบรู้ความสามารถ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามหลักธรรมวินัย เพื่อให้เกิดความผาสุกต่อไป

๒.๓. พระสงฆ์กับด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนงานสาธารณสุขสงเคราะห์โดยมหาเถรสมาคม ในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้แสดงให้เห็นว่าการทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อการทำสาธารณสุขประโยชน์บนหลักพุทธธรรม โดยเครือข่ายการทำงานจะต้องมาจากการร่วมตัวของบุคคลในการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมจึงสามารถพิจารณาแนวทางการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยได้ ๓ ประเด็นสำคัญ ได้แก่

๑) การสร้างศรัทธาเพื่อขับเคลื่อนงานสาธารณสุขสงเคราะห์ การดำเนินกำหนดเป้าหมายของการบริจาคเพื่องานสาธารณสุขสงเคราะห์เพียงเท่านั้น ไม่ควรดำเนินการรับบริจาคจนกลายเป็นพุทธ

พาณิชย์ หรือบุญพาณิชย์ โดยการนำความเชื่อมาผูกติดกับวัตถุนิยมเพื่อรับบริจาค การรับบริจาคเพื่อ
งานสาธารณสงเคราะห์จึงควรมีการบริหารจัดการการเงินที่ดี มีการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ของ
การบริจาค เนื่องจากการนำเงินไปใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์อาจนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาให้กับกิจกรรม
คณะสงฆ์ การให้พุทธศาสนิกชนในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานกิจกรรมสาธารณ
สงเคราะห์เพื่อพัฒนาสังคม ก็จะช่วยให้ชุมชนได้รู้ถึงความเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา ได้ช่วยเหลือ
ประชาชนผู้ยากไร้ ยังได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์มากขึ้น ฉะนั้น จึงควรมีการ
ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันอยู่ระหว่างวัด และประชาชน

๒) การสร้างองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ เป็นการมุ่งเน้นในการสร้าง
ความตื่นตัวให้แก่ประชาชนในการร่วมทำงานด้านจิตอาสา มีการถอดบทเรียนงานสาธารณสงเคราะห์
เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน และสร้างองค์ความรู้ด้านการทำงาน ประกอบกับการจัดฝึกอบรม
การทำงานจิตอาสาให้เกิดขึ้นในชุมชน ประกอบกับการนำนโยบายของมหาเถรสมาคมไปปฏิบัติใน
การบริหารจัดการจิตอาสาสาธารณสงเคราะห์ผ่านพระสังฆาธิการระดับท้องถิ่น และระดับชุมชนมาก
ขึ้น และการบริการจัดการจำเป็นต้องมีเจ้าอาวาส และเจ้าคณะตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการ
เสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการเชี่ยวชาญเฉพาะในการ
สนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์ โดยเป็นการช่วยด้านองค์ความรู้ และคำชี้แนะให้แก่พระสังฆาธิการ
ในการทำกิจกรรมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสังคม การสร้างความศรัทธา กำหนดวิสัยทัศน์ที่เหมาะสม
และทันสมัย และยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน โดยเน้นการทำงานจิตอาสามากกว่าการบังคับ

๓) การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในงานจิตอาสาสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินงานจิตอาสาสา
ธารณสงเคราะห์ การทำงานจิตอาสาสาธารณสงเคราะห์จะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการ
ของผู้คนในชุมชน และสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การประสาน
ความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ จะ
ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่สนับสนุนการประสานงานเพื่อให้งานสาธารณสงเคราะห์ เจริญรุดการ
จาก ๓ ส่วนสำคัญ คือ (๑) ปัจเจกบุคคลเป็นการทำงานจากสำนักจิตอาสาเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ
(๒) การรวมกลุ่มการทำงาน เป็นการทำงานงานตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นการรวมกลุ่มมาจาก
ปัจเจกบุคคลที่มีลักษณะร่วมกันซึ่งจะนำมาซึ่งการสร้างเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพ
และเกิดประสิทธิผล และ (๓) การเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายงานสาธารณ
สงเคราะห์ระดับจังหวัดระดับภาค จนถึงระดับประเทศ เพื่อช่วยเหลือประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น พระสงฆ์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ ที่
สำคัญในทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ที่อยู่บนแนวทางการพึ่งพาช่วยเหลือกัน ทั้งเพื่อประโยชน์สุขที่
จะได้รับในสังคม ซึ่งเป็นการนำพุทธธรรมขึ้นากการฟื้นฟูสังคม โดยพระสงฆ์จากเมืองและชนบท
บทบาทการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมโดยความร่วมมือของบ้าน วัด และ
ราชการ เพื่อขับเคลื่อนงานดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จราชการจึงเป็นบทบาทสำคัญในการ
สนับสนุนชุมชน นอกจากนี้พระสงฆ์จะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทชุมชน
จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการดูแล และช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนภายใต้บริบทของงานด้านสา
ธารณสงเคราะห์ การทำงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของพระสงฆ์ที่จะช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพ
ชีวิตทั้งทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม โดยอาศัยกลยุทธ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ (๑) กล
ยุทธ์ด้านการสร้างความร่วมมือ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน กับพระสงฆ์และข้าราชการ
หรือบุคลากรในองค์กร (๒) กลยุทธ์ด้านการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
ผสมผสานกับภูมิปัญญาสมัยใหม่ โดยการสนับสนุนของหน่วยงานราชการ และ (๓) กลยุทธ์พัฒนา

เพื่อการพึ่งตนเองและความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชน โดยใช้การสร้างเครื่องมือในการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน กลยุทธ์เหล่านี้ได้รับการยอมรับจากเจ้าอาวาส และผู้นำชุมชนว่าเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เพื่อประโยชน์สาธารณะได้มาก และจะต้องเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

๒.๓.๑ มูลเหตุของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นำไปสู่กิจการพระพุทธศาสนา

เมื่อคณะสงฆ์สนองงานพระพุทธศาสนาตามพันธกิจเป็นประจำ ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งที่ไม่มีความวิตกกังวลปรากฏให้เห็นใจ ก็ไม่จำเป็นต้องทำอะไรอีก แต่สถานการณ์ไม่ได้เป็นเช่นนั้น การสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทำงานแบบปัจเจก อาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะบุคคลในการบริหารงาน ขาดความเป็นเอกภาพ จึงทำให้การพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนาล่าช้า เพราะมองไม่เห็นเป้าหมายร่วมกัน สิ่งที่ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์จึงได้ เรียกว่า สามัคคีธรรมนำสุข จึงขาดหายไปด้วย ด้วยเหตุนี้ คณะจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในกิจการพระพุทธศาสนา เพราะเล็งเห็นความสำคัญ ได้แก่ ๑ . ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ๒. ช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร ๓ .ช่วยส่งเสริมการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทาง การบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ๔. ช่วยยกระดับระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และ ๕. ช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น"

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์กิจการพระพุทธศาสนา เป็นการดำเนินตามนโยบายของมหาเถรสมาคมที่เสนอคณะรัฐบาลให้ความเห็นชอบดำเนินการ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ๒๐ปี การจัดทำแผนยุทธศาสตร์กิจการพระพุทธศาสนานั้น พระสังฆาธิการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด เพื่อจัดทำแผนให้ครอบคลุมทุกภารกิจที่เราได้ทำอยู่เป็นประจำ เพราะที่ผ่านมาพระสงฆ์ทำงานอย่างมากมายแต่ไม่ได้เขียนไว้ในรูปแบบแผนจึงเป็นปัญหาในการสื่อสารเมื่อพูดถึงแผนพัฒนาประเทศ"

ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการแผนยุทธศาสตร์ เพื่อทบทวนการขับเคลื่อนสถานการณ์ที่ผ่านมา จนนำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ที่จะนำไปกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่นำไปสู่การดำเนินการตามแนวทางกิจการพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อ การเจริญพระพุทธรูปมนต์เฉลิมพระเกียรติ การ

บรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชาคณะ การปฏิบัติธรรม เป็นต้น

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคลเช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดจนถึงไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา

๒.ด้านศาสนศึกษา มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก บ ว ร พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคลเช่นผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน

๓.ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา และทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คนทุกชั้น

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาตามหลัก บ ว ร พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวินอาทิตย์ หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่นผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ครูสอนโรงเรียนการกุศล เป็นต้น เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น

๕) ด้านการเผยแผ่ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๕.๑ สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงรุกสำหรับกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุ โทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น เพิ่มศักยภาพทางปัญญาของศาสนบุคคล เช่น พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

๕.๒ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์

๕.๓ พัฒนางค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเผยแผ่

๔.๔ มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผย

๔.๔ ด้านสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข
- ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย
- ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคลเช่น เพิ่มศักยภาพของพระนวกกรรมเชิงพุทธ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

๕ ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ไร้ที่พึ่ง
- ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น หลักสูตรพระนักพัฒนา หลักสูตรสัมมาชีพ หลักสูตรสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธ เป็นต้น
- ๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง
- ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

จะเห็นได้ว่า แนวทางการดำเนินกิจการพระพุทธศาสนา ตามแผนยุทธศาสตร์นี้ จะใช้ ๔ ยุทธศาสตร์ เท่านั้นในการดำเนินการ คือ ๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ๓) พัฒนางองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาซึ่งต้องมีแผนยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ ไม่ใช่เขียนไว้เพื่อความสวยงาม แต่ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่ดำเนินสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน เป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจ ทำใจว่าจะไม่สำเร็จในเร็ววัน อันดับแรกที่ต้องเปลี่ยน คือ เปลี่ยนวิธีคิด ใจว่าทุกคนจะยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง เพราะเกี่ยวข้องกับ "อำนาจ" "ผลประโยชน์" "ทัศนคติ" "ชื่อเสียง" "ความเสียสละ" และ "เสี่ยงกับความล้มเหลว" หากไม่ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากบุคคลในองค์กรหากไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังปฏิบัติแบบเดิม ๆ ความเสื่อมของพระพุทธศาสนา ไม่ได้เสื่อมที่หลักธรรม แต่เป็นพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเสื่อมถอย ๖ป.อ.ปยุตโต)

บทสรุป

บทบาทคณะสงฆ์หรือพระสงฆ์ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนทำนุบำรุง พระพุทธศาสนานำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารเชิงระบบในองค์กรศาสนา โดยที่ผ่านมานั้นการบริหารจัดการองค์กรศาสนาพุทธได้มีการใช้หลักการตามแนวคิดเชิงระบบที่องค์กรศาสนามีการนำนโยบายจากองค์กรปฏิบัติในหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องแปลงนโยบาย ออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและการกำหนดภารกิจ ตลอดจนมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการ นั้น ๆ ระหว่างการปฏิบัติงานตามนโยบายนั้น ผู้บริหาร ได้แก่เจ้าคณะในส่วนต่าง ๆ มีหน้าที่หลักประการหนึ่งคือการกำกับ ติดตามการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นระยะ ๆ เป็นการตรวจสอบว่าการตัดสินใจที่นำนโยบายหรือโครงการไปตามหลักการบริหารเชิงระบบ ซึ่งที่ผ่านมานั้นบทบาททางฝั่งคณะสงฆ์ได้มีส่วนร่วมการประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ถกเถียงหารือ เพื่อหาแนวทางและทางออกในการแก้ไขปัญหา นำไปสู่แนวทางการปฏิรูปคณะสงฆ์ เพื่อทบทวนข้อมูลที่ได้จากการขับเคลื่อนสถานการณ์ที่ผ่านมา จนนำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ที่จะนำไปกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะโดยมีพันธกิจทั้ง ๖ ด้าน เป็นกรอบในการดำเนินงาน และมีการแบ่งกระจายการทำงาน โดยมีพระสงฆ์เป็นหลักในการนำแนวทางการดำเนินการ ได้แก่ ๑. ด้านการปกครอง เช่น มีการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ๒. ด้านศาสนศึกษา เช่น สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรมธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท ๓. ด้านศึกษาสงเคราะห์ เช่น สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา และ ทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่กลุ่ม ๔. ด้านการเผยแผ่ เช่น สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก ๕. ด้านสาธารณูปการ เช่น สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการต่าง ๆ เช่น วัด เสริมสร้างความสุข การยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และ ๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประบงาย และการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน แผนยุทธศาสตร์ จึงเปรียบเหมือนตำราพิชัยสงคราม ที่ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในทางคณะสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงที่ได้ผลดีที่ถูกต้องเริ่มจาก คณะสงฆ์ จึงจะมีความน่าเชื่อถือ ได้รับการยอมรับเต็มใจพร้อมนำไปสู่ปฏิบัติ และนำไปสู่การบริหารงานในองค์กรได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

คุณ ปณญาวุฑฒิ ^{□□} ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษา บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูปัญญาวุฑฒิสุนทร การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาชีวิตและผลงานด้านศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์และบทบาทการพัฒนาด้านสาธารณูปการ และการสงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่นของ ผู้วิจัยได้ศึกษาพระไตรปิฎกอรุณกถา เอกสารการวิจัย และสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่มีส่วนร่วมงานสงเคราะห์ข้อมูลมา รวมสรุปวิเคราะห์มูล และอธิบายเชิงพรรณนา ผลจากการวิจัยพบว่า (คุณ ปณญาวุฑฒิ เป็นพระนักพัฒนาได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของนบพเหล่านั้นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยช่วยเหลือสงเคราะห์และพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ คำจริยธรรม และศีลธรรมอันงดงาม มีบทบาทในการพัฒนาสร้างสรรค์ให้ชุมชน เช่น(๑) การปกครอง (๒) การเผยแผ่ (๓) การศึกษา(๔) การสงเคราะห์ (๕) การสาธารณูปการ (๖) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาท้องถิ่นในเขตตำบลสวาย นำชาวบ้านในชนปลูกฝังคุณค่าการอนุรักษ์บทบาทด้านการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ คือ จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนผู้ที่ด้อยโอกาสจัดการบริ ทำการศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย เปิดทำการสอนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมชั้นตรี โท เอก แผนกบาลี และธรรมตลอดถึงให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนช่วยเหลือนักเรียนผู้ยากไร้ ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีพสงเคราะห์ประเภทอาคารสถานที่ สร้างศูนย์เด็กเล็ก ได้บริจาคอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนที่ขาดแคลนบทบาทการพัฒนาด้านสาธารณูปการการศึกษาสงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่น การบูรณปฏิสังขรณ์ และก่อสร้างวัด พัฒนากายในวัดแสงบูรพา และวัดในเขตตำบลสวายทุกวัดให้มีเสนาสนะไว้บำเพ็ญกุศลจัดการปกครองพระสงฆ์ให้เป็นระเบียบตามพระวินัย สร้างสาธารณูปการเกื้อกูลชุมชน ให้มีสาธารณูปโภค อุปโภคชักชวนชุมชนในท้องถิ่นให้ช่วยกันอนุรักษ์ และรู้จักคุณค่าทรัพยากรป่าไม้ ปลูกป่าไม้ทดแทน และการอนุรักษ์น้ำ ญาติโยมจึงศรัทธามอบความไว้วางใจให้เป็นผู้นำ

สืบพงษ์ ธรรมชาติ ^{□□} และพระครูอรุณสิงหธรรม, วิทยานิพนธ์ เรื่อง "ศึกษามหาบทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธศาสนา :กรณีศึกษาพระครูประภัสร์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสสร) จากการศึกษา พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาเน้นที่การพัฒนาคน เพื่อให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยการประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งสัจจะหรือความจริง ไม่หลงมกมาย มีความพอเพียง รู้จักช่วยเหลือตนเองให้สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาสังคม ได้แก่ หลักกรรม คือ ความเพียร หรือความพยายาม หลักไตรสิกขา คือ การพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้ดียิ่งขึ้น หลักอัมปมาท คือ การไม่รอเวลา และไม่ประมาท และหลักอิสรภาพแห่งการพึ่งตนเองได้ คือ การพึ่งตนเอง และเป็นอิสระแนวความคิดการพัฒนาสังคมตามตำแหน่งพระพุทธศาสนาของพระครูประภัสร์ธรรมวิธาน (มิ่งปภัสสร) ท่านมีความเมตตาอนุเคราะห์ประชาชนที่เฝ้าอำนวยความสะดวกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้ง ๖ ประการ คือ ๑) การปกครอง การจัดระบบความเป็นอยู่

^{□□} คุณ ปณญาวุฑฒิ, ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูปัญญาวุฑฒิสุนทร. (บทความวิจัย), บทความย่อ.

^{□□} สืบพงษ์ ธรรมชาติ, และพระครูอรุณสิงหธรรม, ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระครูประภัสร์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสสร), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช, (บทความบทความย่อ)

ของหมู่สงฆ์ ให้อยู่ในพระธรรมวินัย ระเบียบของวัด อาณัติ และกฎหมายของคณะสงฆ์ ๒) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการอบรม สั่งสอนทางธรรม เพื่อแสดงเมตตาอนุเคราะห์ต่อชาวโลกทั้งปวง ๓) การสาธารณูปการที่เกื้อกูลต่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ๔) การศึกษาสงเคราะห์ แก่เยาวชนในระดับก่อนวัยเรียน และมอบทุนส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ๕) การศาสนสถาน โดยการให้จัดการศึกษาด้านวิชาการด้านพระปริยัติธรรมให้แก่พระสงฆ์สามเณรภายในวัด และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ คือ ภาระบวการสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบภัย พิบัติจากวินาศภัย อุบัติภัย และสาธารณภัยต่างๆ โดยท่านมีวิริยจิต และภาระบวการพัฒนาศักดิ์ โดยให้หลัก ๘ส. ได้แก่ ๑) ส. สงฆ์ คือ การพัฒนาพระสงฆ์ และสามเณรภายในวัด และในจัดปกครองของตนให้มีปริมาณ และมีคุณภาพ ๒) ส. สัตบุรุษ คือการระดมกำลังพัฒนาคุณภาพชีวิตของสัตบุรุษ อประชาชนรอบ (วัดให้มีจิตใจสำนึกที่ต้ง่ายรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนา ร่วมกับพระสงฆ์ และสามเณร ๓) ส. เสนาสนะ พัฒนาให้วัดทั้งในส่วนศาสนสถาน และศาสนวัตถุให้เป็นวัดเป็นอาวาส มีเขตพุทธาวาส ธรรมาวาส และสังฆาวาส เป็นต้น ๔) ส. สมบัติวัด คือ การพัฒนาการเก็บรักษา การใช้สอย และการจำหน่ายทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัด ให้มีการจัดทำหลักฐาน การบัญชีที่ดินทรัพย์สินเงินทองให้ถูกต้องชัดเจน ๕) ส. สมณธรรม คือ การจัดให้วัดมีกิจกรรม และพิธีกรรมที่เกื้อหนุนในการประพฤติปฏิบัติ เช่น การศึกษาพระธรรมวินัย ทำวัตร สวดมนต์เข้าเย็น ลงพระอุโบสถ แสดงอาบัติชำระศีลาจารวัตร ให้หมดจด อยู่กลดปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เข้าพบรับโอวาท และปฏิบัติบำรุงพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ออกบิณฑบาต ปัดกวาดวัดให้ร่มรื่นสมกับมณีนีสถานแหล่งปลูกฝังความดีของประชาชน ๖) ส. สังฆาธิการ คือการพัฒนางานคณะสงฆ์ โดยช่วยกันรับทราบและรับผิดชอบ จัดให้วัดเสนองานนโยบายของทางรัฐบาล และคณะสงฆ์ ทั้งการปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ การเผยแผ่การศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์ ๗) ส. สวัสดิการ คือ การจัดให้วัดระดมทุน จัดตั้งกองทุน หรือมูลนิธิ สงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรภายในวัดให้ได้รับความสะดวกสบายตามสมควรร่วมสนับสนุนกิจการสังคมสงเคราะห์ของภาครัฐและเอกชนด้วยความเต็มใจในทุกกรณี และ ๘) ส. สาธารณสงเคราะห์ คือ การพัฒนาการสงคมสงเคราะห์ในส่วนของพระสงฆ์และร่วมรับสนองนโยบายของรัฐบาล ด้วยการช่วยรณรงค์คุณภาพชีวิต พิชิตปัญหาความยากจน ความเจ็บไข้ความไม่รู้และให้การสงเคราะห์ประชาชน ในอุบัติเหตุ วินาศภัย และสาธารณภัยต่างๆ

พระปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ) และคณะ ^{□i} บทบาทพระสงฆ์กับความสำเร็จในการบริหารเชิงระบบในองค์กรศาสนา กล่าวได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ก็มีส่วนสำคัญในร่วมจัดการบริหาร และเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน เพราะพระภิกษุผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนโดยบทบาท หน้าที่ของพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยให้การบริหารเชิงระบบ ผ่านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ความสำเร็จให้ยั่งยืนถาวรสืบไปและมีประสิทธิภาพ นั้น คือการที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา จึงมีการร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา และให้มีการนำแนวทางไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ๖ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์หน้าไปสู่ ๑ .การช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ๒ .ช่วยให้บุคลากร

^{□i} พระปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ) บทบาทพระสงฆ์กับความสำเร็จในการบริหารเชิงระบบในองค์กรศาสนา, (บทความบทคัดย่อ).

ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร ๓ . ช่วยส่งเสริมการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ๔ . ช่วยยกระดับระบบการทำงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และ ๕. ช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์[□], กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์ งานสาธารณสงเคราะห์ของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ วัดเขาตะเงาะอุดมสมพรบ้านหัวหนอง อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ถือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือพุทธบริษัทให้มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ในการเลี้ยงชีพ รวมไปถึงการได้รับการสงเคราะห์ในเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย ที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ คือการสร้างเขื่อนดินขนาดใหญ่เพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน และแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการสร้างเขื่อนอย่างสูงสุด นอกจากการสร้างเขื่อนดังกล่าวแล้ว ท่านยังมีพันธกิจที่สำคัญ ๔ ประการ เพื่อสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ พันธกิจสำหรับเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีการศึกษาที่ดีเป็นกำลังของประเทศชาติ พันธกิจสำหรับครูส่งเสริมคุณภาพชีวิตครูตามหลักพุทธธรรม และส่งเสริมวิชาการให้ครูได้เพิ่มศักยภาพด้านภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งจะเป็นตัวอย่างที่ดีต่อศิษย์ พันธกิจสำหรับวัด ด้วยการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม รวมไปถึงส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณรด้วย และพันธกิจสุดท้าย ได้แก่ พันธกิจสำหรับประชาชนทั่วไป โดยให้ชาวบ้านมีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ให้หลงงมงายกับสิ่งที่มีอมเมาตนเอง การเริ่มต้นจากการรักษาศีล ๕ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นผู้ห่างไกลอบายมุข ให้มีสติปัญญา เข้าใจความเป็นจริงตามกฎของธรรมชาติ และส่งเสริมงานบุญหรืองานประเพณีทุกอย่างอย่างประหยัด เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ลดละเลิกอบายมุข จึงกลายเป็นงานบุญตลอดอบายมุขทุกชนิด ทำให้ชาวบ้านไม่เป็นหนี้จากประเพณีการทำบุญ ดังนั้น งานสาธารณสงเคราะห์ของพระครูสุวิมลภาวนาคุณ วัดเขาตะเงาะอุดมสมพร บ้านหัวหนอง อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีทั้งรูปแบบเชิงสังคมสงเคราะห์ทางกายภาพ อารมณ์ สังคม สุขภาพ สติปัญญา และทักษะชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่เด็กเล็ก นักเรียน ครู พระภิกษุ สามเณร รวมทั้งชาวบ้านทุกคน คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, สาธารณสงเคราะห์, พุทธศาสนิกชน.

ดวงใจ ปินตามูล^{□□} กล่าวว่า การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทยตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อชุมชน และสังคม พระสงฆ์ไทยบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ โดยอาศัยหลักการบริหารธรรมดา จึงเป็นเพียงการรับผิดชอบต่อสังคมในระดับพื้นฐาน ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตามระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย ได้แก่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ แต่ถ้าจะให้เกิดความรับผิดชอบต่อแบบก้าวหน้าซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการอาสาหรือสมัครใจยินดีในการดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเอง เช่นเกิดการจัดตั้งกลุ่มพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เป็นต้น ต้องบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน การให้ หรือการบริจาคในสิ่งที่ควรให้แก่ผู้ยากไร้ ปิยวาจา คือ การสื่อสารในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ สิ่งที่เป็นสาระข้อเท็จจริงประกอบด้วยเหตุผล และ

[□] พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ, บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์, (บทความ บทคัดย่อ)

^{□□} ดวงใจ ปินตามูล, การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทยตามแนวทางพระพุทธศาสนา, (บทความ บทคัดย่อ).

ความจริงใจ อุตถจริยา คือการเสียสละแรงงาน แรงใจและเวลา เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบหนึ่ง และสมานัตตตา หรือการมีส่วนร่วม ขององค์กรในการดูแลสังคมอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทย ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พินิจ ลภธนานนท์ และคณะ ^{□□} สังคมวิทยาของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทวิเคราะห์ว่า ด้วยงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย กล่าวว่า บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑ . วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม SWOT. ของการดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย และ ๒ . ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ และการส่งเสริมเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยถอดองค์ความรู้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการได้รับรางวัลเพชรงาม การสาธารณสงเคราะห์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ และ ๒๕๖๑ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเครื่องมือการวิจัย ๑ . แบบบันทึกข้อมูลปลายเปิด ๒ . การสัมภาษณ์เชิงลึก ๓ . การสนทนากลุ่มคณะทำงาน และ . การประชุมเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทางสังคมวิทยาเป็นหลักสำคัญในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของการดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีความเกี่ยวข้องกับความศรัทธาต่อพุทธศาสนา และการบริหารการจัดการงาน สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธและการส่งเสริมเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์จำเป็นต้องทำงานเชิงบูรณาการตามหลัก "บวร" คือบ้าน วัด และราชการ เพื่อเป็นการนำพุทธศาสนาเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างยั่งยืน

พระสมุห์วศิน วิสุทโธ ^{□□} พระสงฆ์การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ : บทบาทและความสำคัญ กล่าวว่า วัดและพระสงฆ์เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการเพื่อประสานในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ต้องให้การช่วยเหลือด้วยความตั้งใจและให้เกิดศ ความเป็นธรรมเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ต้องมีความรอบรู้ และรอบคอบในการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง พระสงฆ์ต้องประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนของสังคม แล ละต้องประมวลข้อปัญหา และอุปสรรค เพื่อที่จะได้สังเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ให้ตกผลึกความคิด วางกรอบ แนวทางการพัฒนา และต้องมีความต่อเนื่องในการพัฒนา ต้องมีระบบของการวางแผนงานที่ดี โดยวางแผนให้เกิดความสมดุลตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้ ในแนวทางแนวความคิด และการปฏิบัติต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการกำหนดแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเป็นจริงได้อย่างตรงจุดตรงประเด็น

---

^{□□} พินิจ ลภธนานนท์ และคณะ, สังคมวิทยาของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทวิเคราะห์ว่าด้วยงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย, (บทความ บทความย่อ).

^{□□} พระสมุห์วศิน วิสุทโธพระสงฆ์การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์: บทบาทและความสำคัญ, (บทความ บทความย่อ).

พระมหาอำคา วรปัญญาและคณะ ^{□□} บทบาทพระสงฆ์กับจิตบริการสังคมสาธารณะ กล่าว
ว่าบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับจิตบริการสังคมสาธารณะผ่านแนวคิด
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑ . เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับ
จิตบริการสังคมสาธารณะ ๒ . เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมสาธารณะ ซึ่ง
ประกอบด้วยศาสนกิจหลัก ๖ ด้าน คือ ๑) บทบาทด้านการปกครอง ๒) บทบาทด้านการศึกษา ๓
บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ ๕) บทบาทด้าน
การศึกษาสงเคราะห์ และ ๖) บทบาทด้านการสาธารณูปการ ๓ . แนวทางในการฝึกอบรมตนเองของ
พระสงฆ์เพื่อจิตบริการสังคมสาธารณะ ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ๑) บทบาทด้านปริยัติ ๒) บทบาทด้าน
การปฏิบัติ ๓) บทบาทด้านปฏิเวธ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ บรรลุประโยชน์ตนเองและสังคมส่วนรวม
บนฐานคติแห่งการเข้าใจทุกขสังขจะของชีวิตและสังคมตามความเป็นจริง

พิรญาณ์ แสงปัญญา และคณะ ^{□□} พุทธศาสนาเพื่อสังคม : บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสา
ธารณสงเคราะห์กรณีศึกษาพระราชธรรมนิเทศ ๖ พระพะยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้ว จังหวัดจันทบุรี
กล่าวว่า บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท แนวคิด และรูปแบบการดำเนินงาน
ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ วัดสวนแก้ว จังหวัดจันทบุรี ภายใต้กรอบการดำเนิน
งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และแนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถี
พุทธสู่ความยั่งยืน ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มประชากรเป้าหมาย
จำนวน ๕ คน ได้แก่ ๑) พระราชธรรมนิเทศ (พะยอม กลฺยาโณ) ๒) สมพร (นามสมมติ) ๓) สิริ (นาม
สมมติ) ๔) วิไล (นามสมมติ) และ ๕) เดชา ๖) นามสมมติ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์
เชิงบรรยายและการวิเคราะห์เชิงบริบทของเนื้อหาผลการศึกษาพบว่า ๑) บทบาทงานสาธารณ
สงเคราะห์ของพร ะราชธรรมนิเทศมีทั้งรูปแบบการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนาและบูรณาการ เพื่อ
เผยแผ่ศีลธรรมในศาสนาและส่งเสริมให้คนดีมีสัมมาชีพ ๒) แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานสา
ธารณสงเคราะห์ภายใต้กรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ พบว่าการดำเนินงานของพระราชธรรม
นิเทศมุ่งไปทำงาน สาธารณสงเคราะห์ในเชิงการพัฒนาผ่านแนวคิดหลัก ๓ ประการ ได้แก่ การสร้างคน
สร้างงาน และสร้างอาชีพเพื่อสร้างสังคมอยู่ดีมีสุข โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ผ่านกृतโบายต่าง
ๆ ๓) แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน พบว่าพระราชธรรมนิเทศมี
จุดเด่นในการดำเนินงานด้านการพัฒนากิจกรรมด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนา
กิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการแก้ปัญหา
สังคมข้อเสนอแนะในการวิจัยคือ ควรพัฒนาระบบกรถ่ายโอนองค์ความรู้ ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณร
เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการทำงานกลุ่มให้มากขึ้น

^{□□} พระมหาอำคา วรปัญญาและคณะ ^{□□} บทบาทพระสงฆ์กับจิตบริการสังคมสาธารณะ, (บทความ
บทคัดย่อ)

^{□□} พิรญาณ์ แสงปัญญา และคณะ, พุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสาธารณสงเคราะห์
กรณีศึกษาพระราชธรรมนิเทศ (พระพะยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้วจังหวัดจันทบุรี, (บทความ บทคัดย่อ).

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย
- ๓.๗ การนำเสนอผลการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๒ พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ พื้นที่วิจัย คือ ในจังหวัดอุบลราชธานี เช่น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

๓.๒.๒ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประติมากรรมพญานาคที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี คือ นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน นักท่องเที่ยว ทำการสุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยถือเอาประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มเป้าหมาย อันประกอบไปด้วยคือ

- ๑) นักวิชาการ จำนวน ๕ รูป/คน
  - ๒) ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ รูป/คน
  - ๓) กลุ่มชาวบ้าน จำนวน ๕ รูป/คน
- รวม จำนวน ๑๕ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” โดยดำเนินการ และใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ (Inter View) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้าน โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี

๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัยตาม มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษา สงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ของจังหวัดอุบลราชธานี๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

๓) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษา บทบาทพระสงฆ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อศึกษา วิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

๔) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อสอบถามประเด็นที่ต้องการศึกษาแบบเจาะลึก โดยกำหนดประเด็นข้อคำถามแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ตามระเบียบวิธีวิจัยให้เนื้อหาสาระครอบคลุมงานวิจัยใน คือบทบาทของพระสงฆ์ที่มีอยู่ ๔ ประการ คือ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔) ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปดังนั้น การจัดกิจกรรมต้องให้สอดคล้องและเหมาะสม พระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

(๑) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้พัฒนาขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างและภาษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และ ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนในการใช้ภาษา

(๒) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงและแก้จน “ผ่าน” ทุกท่านตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ (Inter View) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตโดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลจากการวิจัย เอกสาร (Documentary Research) รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการ สถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ

๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้าง เครื่องมือการวิจัย

๔) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อ สอบถามประเด็นที่ต้องการศึกษาแบบเจาะลึก โดยกำหนดประเด็นข้อคำถามแนวทางการสัมภาษณ์ ไว้ล่วงหน้า ตามระเบียบวิธีวิจัยให้เนื้อหาสาระครอบคลุมงานวิจัยใน บทบาทของพระสงฆ์ที่มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของ ผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔) ด้าน ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของชุมชน

(๑) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำแบบ สัมภาษณ์ที่ได้พัฒนาขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างและภาษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหา (Content Validity) และ ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนในการใช้ภาษา

(๓) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงและแก้จน“ผ่าน”ทุกท่านตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของ การศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๔.๑ การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย ถึงรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจเชิงประจักษ์ และ การสัมภาษณ์ ตามประเด็นการสัมภาษณ์ โดยติดต่อประสานงานเพื่อยืนยันกำหนดการสัมภาษณ์ทุก ครั้ง และทำการบันทึกในเอกสารด้วยผู้ทำการศึกษาวิจัยเองทุกขั้นตอน หากผู้ทำการสัมภาษณ์ ประสงค์จะบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง กำหนด นัดหมายในการปฏิทินการสัมภาษณ์ควรอยู่ในช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ สิ้น เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๕ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ประกอบกับการสรุปผลการวิจัยต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

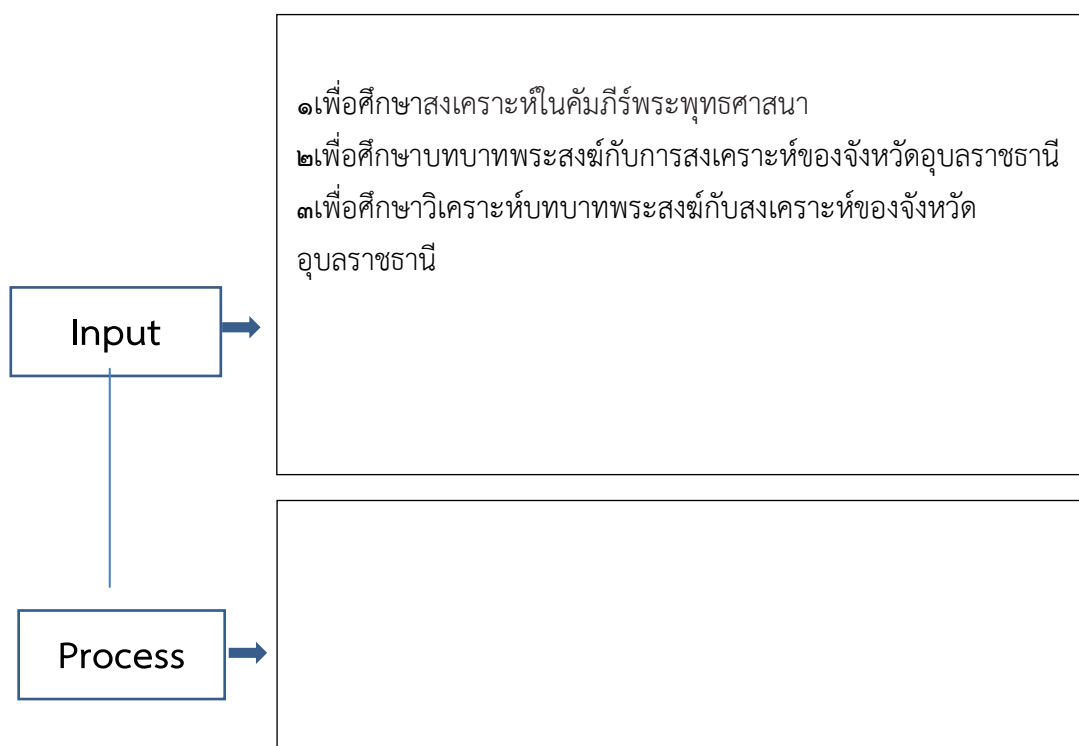

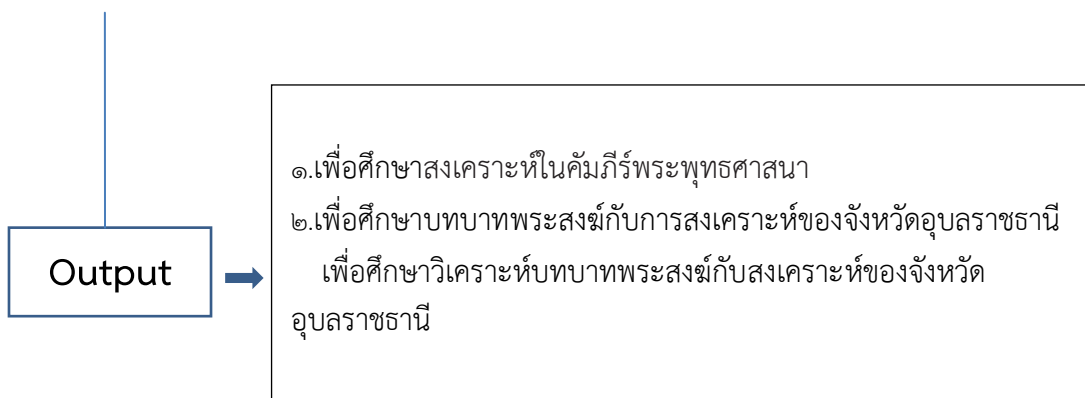
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
  - ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี
  - ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี
- ทั้งนี้ให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

๓.๖. สรุปกระบวนการวิจัย

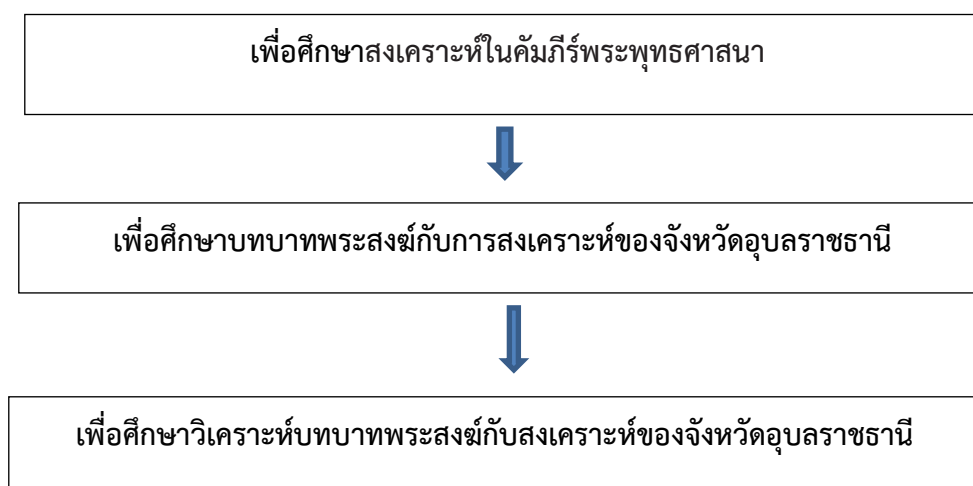
การศึกษาวิจัย “ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ” มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี และ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้าน รวมทั้งหมด จำนวน ๑๕ รูป/คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interviews) เป็นเครื่องมือในการศึกษาแล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยสามารถสรุปการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและกระบวนการดังภาพนี้

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยจะเป็นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบฐานข้อมูล ภาพถ่ายกิจกรรม และการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเชิงพื้นที่ ที่เกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์ บทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย “ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๕ รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการศึกษาและเก็บข้อมูล ดังจะเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี จากการ ตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน ดังนี้

การวิจัยเรื่อง พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัย กำหนดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ (In-depth Interview) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชน ซึ่งมีจำนวน ๑๕ รูป/คน ดังนี้ โดยมีผลการสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นการ สัมภาษณ์ คือ ๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ๒. พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ใน จังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ดังนี้

๔.๑.๑. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของ พระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นงานหลักของคณะสงฆ์ เป็นความสามัคคีของคณะสงฆ์ เป็นการ ช่วยเหลืออนุเคราะห์แก่เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือสังคม " การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแบบ เข้าใจ และเข้าถึง จะสร้างศรัทธาและนำไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของพระพุทธศาสนา"รูปที่ ๑

งานสาธารณสงเคราะห์ทำให้ พระสงฆ์ได้ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตสนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนธรรม" รูปที่ ๒

พระสงฆ์เป็นที่พึ่งให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ ประชาชน"พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน โดยเฉพาะศีลธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนา จิตใจแก่นักเรียนในสถานศึกษาและโรงเรียน รูปที่ ๓ พระสงฆ์ยังช่วยพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชนและเด็ก เยาวชน"พระสงฆ์จัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อพัฒนาความรู้ด้านศีล สมาธิปัญญา และคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน พระสงฆ์ตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์มอบทุนการศึกษาแก่ เด็กเยาวชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี เป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลในงานสาธารณสงเคราะห์"

๔.๑.๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ได้ให้ความ ช่วยเหลือ ทั้งสถานที่ และกำลังทรัพย์ สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน " และวัดได้ร่วมมือกับ หน่วยงานทางราชการและกลุ่มผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้เป็นอย่างดีโดยการใช้วัดเป็นศูนย์กลางใน การอำนวยความสะดวกในทุกสรรพสิ่งให้แก่ชุมชน "พระสงฆ์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่งเสริมให้สถานที่วัดเป็นสถานที่บริการ ให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน " และประกาศให้สถานที่วัดเป็นสถานที่ปลอดสิ่งเสพติดให้โทษ อบายมุขและการพนัน ส่งเสริมการจัด นิทรรศการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง " "ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนน้อมนำเอาเศรษฐกิจ

พอเพียงมาปฏิบัติ ให้ใช้สถานที่วัดเป็นที่จำหน่ายสินค้าพื้นบ้านแก่ประชาชน จำหน่ายสินค้า OTOP " พระสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุนริเริ่มโครงการจิตอาสาพัฒนาชุมชน โดยใช้สถานที่ของวัด และจัดหาทุน ทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน"

ปัญหาและอุปสรรค พระสงฆ์ชาตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีจิตอาสาทำงาน ด้านสาธารณสงเคราะห์ จึงควรมีการจัดฝึกอบรมสร้างเสริมบุคลากรทางสงฆ์ให้มากขึ้น "ขาดกำลังทุน สนับสนุนและขาดการประสานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนและประชาชน คณะ สงฆ์ต้องจัดหางบประมาณและทุนในการดำเนินงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และต้องร่วมมือกับ หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน มีการสร้างกิจกรรม และส่งเสริมการมีส่วนกับชุมชน และ ควรจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน, มั่นคง, ยั่งยืน"

๔.๑.๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน อุปถัมภ์ในการสร้างอาคารเรียนของโรงเรียน สร้างถนน ประปาหมู่บ้านศาลาพักร้อน แก่ผู้เดินทาง พระสงฆ์มีการดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พระสงฆ์สร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รวบรวมศิลปวัตถุ หรือโบราณวัตถุพระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน อุปถัมภ์ในการสร้างอาคารเรียนของโรงเรียน สร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ศาลาพักร้อน แก่ผู้เดินทาง "พระสงฆ์มีการดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็น สมบัติทางวัฒนธรรมไทยซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นการแสดงชั้นสูง เป็นการแสดงที่รวมศิลปะที่ ทรงคุณค่าหลายแขนง ได้แก่ด้านศิลปะการออกแบบลวดลายไทยเชิงจิตรกรรมที่มีความวิจิตรบรรจง ผสมกับฝีมือช่างแกะสลักที่ประณีต เมื่อแสดงก็จะมี การนำศิลปะทางนาฏศิลป์การละคร ที่เคลื่อนไหว อย่างได้อารมณ์ ตามเนื้อเรื่อง ประกอบกับบทบาทย์ บทเจรจา บทขับร้อง ดนตรีพิพาทย์ ทำให้เกิด ความเข้าใจในเรื่องราวและให้อรรถรสทางศิลปะแก่ผู้ชมได้อย่างสมบูรณ์ การแสดงหนังใหญ่จึงมี คุณค่าทางศิลปะสูงและแสดงถึงอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษได้เป็นอย่างดีโบราณสถานโบราณวัตถุของ ท้องถิ่น"

พระสงฆ์สร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รวบรวมศิลปวัตถุหรือโบราณวัตถุ ที่วัดคงคาราม มีภาพ จิตรกรรมฝาผนังที่มีอายุเก่าแก่หลายร้อยปีที่อยู่ภายในอุโบสถของวัด รวมถึงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ รวบรวมข้าวของต่างๆในสมัยก่อน ไว้ภายในบ้านเรือนไม้สมัยเก่า " พระสงฆ์สนับสนุนส่งเสริมให้วัด เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ที่วัดเขาช่องพราน ตำบลเตาปูน อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี มีถ้ำเขาช่องพรานเป็นที่อาศัยของค้างคาวนับร้อยล้านตัว และเป็นจุดชมค้างคาวที่มีชื่อเสียง มากที่สุดของไทย ปรับปรุงสถานที่ให้สวยงาม และเปิดให้ประชาชนเข้าเยี่ยมชมค้างคาว ลานจอดรถ กว้างขวาง และมีร้านอาหารไว้บริการ"

ปัญหา และอุปสรรค ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงาน ต่างวัดต่าง ๆ ทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งาน ไม่ก้าวหน้าคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผล " ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อัน เป็นสาธารณสมบัติ ต้องใช้ทุนทรัพย์มากต้องมีผู้นำที่ดี และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขาดการ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง"

๔.๑.๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ควรให้ความรู้ แก่ประชาชนในเรื่อง ประโยชน์ ของการร่วมสนับสนุนช่วยเหลืองานด้านสาธพระสงฆ์ควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่อง ประโยชน์ของการร่วมสนับสนุน ช่วยเหลือ งานด้านสาธารณสงเคราะห์พระสงฆ์เปิดรับบริจาคสิ่งของ ช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ น้ำท่วม ไฟไหม้ และเป็นขวัญกำลังใจทำให้สามารถยึดเหนี่ยว น้ำใจของประชาชนกับคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี การณสงเคราะห์ พระสงฆ์ปิดรับบริจาคสิ่งของ

ช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยทางธรรมชาติน้ำท่วม ไฟไหม้ และเป็นขวัญกำลังใจทำให้สามารถยึดเหนี่ยว
น้ำใจของประชาชนกับคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี"

พระสงฆ์ให้ใช้สถานที่วัดแก่หน่วยราชการ ในการจัดอบรมบำบัดผู้ติดยาเสพติด ให้ความรู้
เรื่องโทษของยาเสพติด มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้แก่ประชาชนให้เป็นผู้ห่างไกลยา
เสพติด" พระสงฆ์ตั้งโครงการให้ความรู้การปลูกสมุนไพรเพื่อสุขภาพ และใช้สมุนไพรในการบำบัดผู้ติดยา
เสพติด เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในอีกทางหนึ่ง

บทบาทของวัด และพระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมนำ
หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ช่วยเหลือประชาชนให้ใช้สติ ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต
"พระสงฆ์สงเคราะห์เยาวชน มอบทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ให้ที่อยู่อาศัยพำนัก
พักเรียน ให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม"

พระสงฆ์จัดหาอุปกรณ์การแพทย์แก่ผู้ป่วยติดเตียง มีที่นอน เครื่องผลิตออกซิเจนช่วยหายใจ
เครื่องดูดเสมหะ รถเข็นผู้ป่วย ไม้เท้าสามขา และอุปกรณ์การแพทย์อื่น ๆ โดยมอบให้โรงพยาบาล
ประจำตำบลจัดมอบต่อไป" คณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดีและมีการแบ่งงาน
กระจายงาน มีการประชาสัมพันธ์ให้ถึงแก่ประชาชนคัดสรรบุคคลากรที่มีจิตอาสาช่วยงานด้านการ
สาธารณสงเคราะห์

๔.๒ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัด
อุบลราชธานี ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ ดังนี้

๔.๒.๑. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสงฆ์ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนธรรม
พระสงฆ์เป็นที่พึ่งให้คำปรึกษา และแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่
ประชาชน พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน

พระสงฆ์มีการให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต
สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนธรรมพระสงฆ์เป็นที่พึ่งให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาทางด้าน
จิตใจ และปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชนพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน
โดยเฉพาะศีลธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจแก่นักเรียนในสถานศึกษาและโรงเรียน พระสงฆ์ยังช่วย
พัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อ
พัฒนาจิตใจประชาชนและเด็กเยาวชน

๔.๒.๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์พระสงฆ์ได้ให้ความ
ช่วยเหลือทั้งสถานที่และกำลังทรัพย์สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน และวัดได้ร่วมมือกับ
หน่วยงานทางราชการ และกลุ่มผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้เป็นอย่างดีโดยการใช้วัดเป็นศูนย์กลางใน
การอำนวยความสะดวกในทุกสรรพสิ่งให้แก่ชุมชน พระสงฆ์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการ
หมู่บ้านรักษาศีล๕

พระสงฆ์ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งสถานที่และกำลังทรัพย์สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน
และวัดได้ร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการและกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้เป็นอย่างดี โดยการใช้
วัดเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกในทุกสรรพสิ่งให้แก่ชุมชน พระสงฆ์เชิญชวนประชาชนให้
เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่งเสริมให้สถานที่วัดเป็นสถานที่บริการ ให้ความรู้ด้านสุขภาพ

แก่ประชาชนและประกาศให้สถานที่วัดเป็นสถานที่ปลอดสิ่งเสพติดให้โทษ อบายมุขและการพนัน ส่งเสริมการจัดนิทรรศการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒.๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องประโยชน์ของการร่วมสนับสนุน ช่วยเหลือ งานด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์เปิดรับบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ น้ำท่วม ไฟไหม้ และเป็นขวัญกำลังใจทำให้สามารถยืดเหนียวน้ำใจของประชาชน กับคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี พระสงฆ์ให้ใช้สถานที่วัดแก่หน่วยราชการ ในการจัดอบรม บัณฑิตอาสาเสพติด ให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด มีส่วนร่วมสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ความรู้แก่ประชาชนให้เป็นผู้ห่างไกลยาเสพติดบทบาทของวัดและพระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ช่วยเหลือประชาชนให้ใช้สติ ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตพระสงฆ์สงเคราะห์เยาวชน มอบทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ให้ที่อยู่อาศัยพำนักพักเรียน ให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม

ดังนั้น การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ต้องเข้าใจ เข้าถึงประชาชน ในทุกด้านของงานสาธารณสงเคราะห์ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปพระสงฆ์และวัดทั่วไปได้ดำเนินการงานสาธารณสงเคราะห์เป็นอย่างดี ให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต การอบรมและสอนธรรมแก่ปัญหาทางด้านจิตใจ ช่วยเหลือพัฒนาบ้าน วัด โรงเรียนเพื่อพัฒนาจิตใจประชาชนและเด็กเยาวชน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือทั้งสถานที่และกำลังทรัพย์สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน และวัดได้ร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการและกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์สุขของชาวประชา เพื่อพัฒนาประเทศชาติสืบต่อไป

๔.๓ สัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการสงเคราะห์มี ๔ ประการ คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔) ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปดังนั้น ในการจัดกิจกรรมต้องให้สอดคล้องและเหมาะสมพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของชุมชน ดังนี้

๔.๓.๑ การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล จากการวิจัย พบว่า ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอโพธาราม สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนศีลธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจแก่นักเรียนในสถานศึกษาและโรงเรียน พระสงฆ์ให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาทางด้านจิตใจและปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน พัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ให้ความรู้ละออบปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชนและเด็กเยาวชน ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อพัฒนาความรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญา และคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน พระสงฆ์ตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กเยาวชนจัดกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา

บทบาทของวัดในงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ด้านการพัฒนาจิตใจประชาชนมากที่สุดในเรื่องวัดมีการเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินวิถีชีวิตปัจจุบัน รองลงมาคือวัดมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรม เพื่อให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชน และการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นภายในวัดเพื่อใช้เป็นสถานที่อบรมนักเรียนและเยาวชน

๔.๓.๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ จากการวิจัยพบว่า ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้สถานที่วัดเป็นสถานที่ปลอดสิ่งเสพติดให้โทษ อบรมมุขและการพนัน เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่งเสริมให้สถานที่วัดเป็นสถานที่บริการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน

บทบาทของวัดในงานด้านงานสาธารณสุขสงเคราะห์ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์นั้น วัดมีการรณรงค์ สนับสนุนโครงการวัดปลอดบุหรี่และโครงการกฐินปลอดเหล้า ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) อบรมแนะนำและให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชนในด้านสิ่งเสพติดให้โทษ/และการป้องกันยาเสพติดเพื่อสุขภาพและความสงบสุขของชุมชน พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ในเรื่องการจัดทำถนนภายในวัด ให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา การป้องกันยาเสพติดให้โทษ และการช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตามหลักศาสนาแก่บุคคลที่มีความเดือดร้อนหรือมีความทุกข์ ปัญหาเสพติดในปัจจุบันมันเริ่มจะเพิ่มเข้าไประบาดในชุมชนสถานการศึกษา ทำให้มีโอกาที่เยาวชนบางคนเข้ามาใกล้ภัยอันตรายมากขึ้น เนื่องจากมีกลุ่มเยาวชนบางคนคิดหลงผิดเข้าไปเสพจากการมีปัญหาต่าง ๆ เช่น ทางบ้านจากครอบครัวมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ทะเลาะกัน หรือหย่าร้างกัน จากเพื่อนชักชวนจากการอยากลอง แม้กระทั่งสถานที่วัดวอาารามที่พระภิกษุสามเณรจำพรรษาอยู่ พระสงฆ์เองควรจะต้องมีบทบาทใน การป้องกันยาเสพติดโดยการนำหลักธรรมไปพัฒนาเยาวชน ตลอดจนทำกิจกรรมที่จะนำพาเยาวชน และชาวบ้านให้หลุดพ้นจากยาเสพติดให้ได้ พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำด้วยการปลุกกระตุ้นจิตสำนึกนำเทคนิคในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชน การผ่านการเทศนา การบรรยาย ข้อความหลักธรรม การส่งเสริมหลักธรรม จริยธรรม และเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการ พัฒนากิจกรรมกลุ่มซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ คือชุมชนชนปลอดอบายมุข หรือยาเสพติด เพื่อที่จะสร้างชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอด ปลอดภัยจากยาเสพติดให้ได้

๔.๓.๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ จากการวิจัยพบว่าประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น การตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นต้น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปีเช่น วันมาฆบูชา เป็นต้น พระสงฆ์มีการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุในวัดและให้ความรู้แก่ชุมชน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านสาธารณูปการ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ , เจ้าอาวาส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้มีหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ มีการวางแผนการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นชาวพุทธมีการจัดสาธารณูปโภคภายในวัด

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสุขสมบัติ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีการดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติประจำถิ่นให้คงสภาพที่สมบูรณ์ และยังสามารถดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น

๔.๓.๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป จากการวิจัยพบว่า ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุนช่วยเหลือ ทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมแก่ประชาชน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดแก่ประชาชนให้เป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด

การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสุขสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศนวิถียุทธ โดยการเข้าไปแบบให้เปล่ากับการช่วยผู้ประสบภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัยวาตภัย อัคคีภัย การประสบอุบัติเหตุ การประสบภัยธรรมชาติ การสงเคราะห์คนชรา คนพิการ คนผู้ด้อยโอกาส หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ ทั้งในยามปกติและตามโอกาสที่มาถึง ซึ่งเป็นความเมตตาเอื้ออาทรต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและสังคม ก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาการสาธารณสุขสงเคราะห์ไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณงามความดีการกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่าง ๆ ใ้ห้องงามไปบุลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพ และยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจต่าง ๆ ที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปพร้อมกันนั้น ก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกาย และวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่สงเคราะห์เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำสิ่งดีงามหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย

บทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ได้ส่งเสริมให้เกิดการก่อสร้างหน่วยงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่นการสมทบทุนสร้างศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ สมทบทุนสร้างสถานีอนามัย ชุมชน สมทบทุนสร้างศาลากลางหมู่บ้าน รวมทั้งให้การประชาสัมพันธ์ ด้วยการกระจายข่าวสารออกสู่ชุมชน ทั้ง ข่าวสารจากหน่วยงานของราชการในท้องถิ่น และข่าวสารจากสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษา พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี บทบาทของพระสงฆ์นั้นมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสุขสมบัติ ๔) ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมต้องให้สอดคล้องและเหมาะสม

๑) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย

แนวทางพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย มีดังนี้

๑.๑ การอบรมความประพฤติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติตนให้เหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่

๑.๒ การออกกฎระเบียบภายในวัดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ได้ปกครอง ได้แก่ การออกกฎ ระเบียบภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ควรจัดประชุมโดยให้ผู้ได้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนคติ แล้วจึงตั้งโดยผู้มีมติในที่ประชุม

๒) ด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชแนวทางการพัฒนาการปกครอง บทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีด้านการปกครองโดยเอื้อเพื่อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีดังนี้

๒.๑ จัดประชุมคณะสงฆ์เป็นประจำทุกเดือน ได้แก่ การจัดประชุมคณะสงฆ์ร่วมกันทั้งในระดับอำเภอ ตำบล และในระดับวัด เป็นประจำทุกเดือน

๒.๒ ลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ได้ปกครองเป็นประจำ ได้แก่ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้นลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ได้ปกครองเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์การทำงานน้อย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห้บทบาทพระสงฆ์กับสงเคราะห์ของจังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตของการวิจัย เป็นการศึกษาพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีว่า บทบาทของพระสงฆ์นั้นมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ๔) ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสงฆ์กับการสงเคราะห์ของชุมชน เป็น การวิจัยแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในปัจจุบัน จึงได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งกำหนดแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน

๕.๑ สรุปการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” สรุปผล ดังนี้

๕.๑.๑ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดบุคลากรทางสงฆ์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงกิจกรรมอย่างทั่วถึง และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ควรมีการจัดอบรมบุคลากร การบริหารจัดการ การฝึกอบรมเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ เพื่อการปฏิบัติของคณะสงฆ์ต่อไป คณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงานที่ดีและมีการแบ่งงานกระจายงานในด้านการประชาสัมพันธ์

๕.๑.๒ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคคือ ขาดกำลังทุนสนับสนุน ขาดการประสานร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชน ขาดบุคลากรในภาคหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนที่เป็นจิตอาสาจะเข้ามาช่วยในการทำงาน มีข้อเสนอแนะ ให้คณะสงฆ์ต้องจัดหางบประมาณและทุนในการดำเนินงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และต้องทำงานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน มีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนกับชุมชนและควรจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน, มั่นคง, ยั่งยืนรับสมัครบุคลากรในภาคหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนและประชาชนที่เป็นจิตอาสาเข้ามาช่วยในการทำงาน ต้องมีการประสานงานร่วมมือเป็นเครือข่ายเดียวกัน

๕.๑.๓ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า ปัญหา อุปสรรคคือ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัดต่างๆ ทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานไม่ก้าวหน้า ต้องใช้ทุนทรัพย์

มากต้องมีผู้นำที่ดีและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นศูนย์ประสานงาน ร่วมมือกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผล ควรกระจายไปตามวัด ต่างๆที่มีกำลังทุน และมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องระดมทุนในการสร้าง

๕.๑.๔ ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ปัญหาการขาด แผนงานและการกระจายงานและอนุเคราะห์ส่งเสริมให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดบุคลากรทางสงฆ์ที่มีจิตอาสา ช่วยงานสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ อุปกรณ์ การแพทย์แก่โรงพยาบาล อุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียน และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ต้องมีการ วางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดี และมีการแบ่งงานกระจายงาน มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงแก่ ประชาชน คณะสงฆ์ควรมีการจัดอบรมบุคลากรทางสงฆ์ และจัดหา ทรัพยากรสิ่งของช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ อุปกรณ์การแพทย์แก่โรงพยาบาล อุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีเมื่อ พิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑. ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล จากการวิจัย พบว่า นักวิชาการ ผู้นำ ชุมชน และประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาท ของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนส่งเสริมให้ มีการอบรมและสอนศีลธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจแก่ประชาชน องค์กร นักเรียนในสถานศึกษา และโรงเรียน พระสงฆ์ให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาด้านจิตใจและปัญหาการดำเนินชีวิตให้แก่ ประชาชน พัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ให้ความรู้และอบรมปฏิบัติธรรมตามแนวทาง พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจประชาชน และเด็กเยาวชน ให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อพัฒนาความรู้ด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา และคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน พระสงฆ์ตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กเยาวชนจัดกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดวงใจ ปินตามูล** ^{□□} กล่าวว่า การ จัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทยตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อชุมชน และสังคม พระสงฆ์ไทยบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ โดยอาศัยหลักการบริหารธรรมดา จึงเป็นเพียงการ รับผิดชอบต่อสังคมในระดับพื้นฐาน ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติ ตามหน้าที่ หรือตามระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย ได้แก่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การ สาธารณสงเคราะห์ แต่ถ้าจะให้เกิดความรับผิดชอบต่อแบบก้าวหน้าซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจาก การอาสาหรือสมัครใจยินดีในการดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเอง เช่นเกิดการจัดตั้งกลุ่มพระสงฆ์ นักพัฒนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เป็นต้น ต้องบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน การให้ หรือการบริจาคในสิ่งที่ควรให้แก่ผู้ยากไร้ ปิยวาจา คือ การสื่อสารในสิ่งที่เป็คุณประโยชน์ สิ่ง ที่เป็นสาระข้อเท็จจริงประกอบด้วยเหตุผล และความจริงใจ อตถจริยา คือการเสียสละแรงงาน แรงใจ

^{□□} ดวงใจ ปินตามูล. การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทยตามแนวทาง พระพุทธศาสนา, (บทความ บทความย่อ).

และเวลา เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบหนึ่ง และสมานัตตตา หรือการมีส่วนร่วม ขององค์กรในการดูแลสังคมอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทยตามแนวทางพระพุทธศาสนาและสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ **สืบพงษ์ ธรรมชาติ** ^{□□} และ**พระครูอรุณสิงหธรรม** , วิทยานิพนธ์ เรื่อง "ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธศาสนา :กรณีศึกษาพระครูประภักดิ์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปกสุสโร) จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาเน้นที่การพัฒนาคน เพื่อให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยการประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งสัจจะหรือความจริง ไม่หลงมกมาย มีความพอเพียง รู้จักช่วยเหลือตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาสังคม ได้แก่ หลักกรรม คือ ความเพียร หรือความพยายาม หลักไตรสิกขา คือ การพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้ดียิ่งขึ้น หลักอภัยมาหะ คือ การไม่รอเวลา และไม่ประมาท

๕.๒.๒. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ จากการวิจัยพบว่า นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้สถานที่วัดเป็นสถานที่ การส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนโดยบทบาท หน้าที่ของพระสงฆ์ ได้มีส่วนช่วยให้การบริหารเชิงระบบ ผ่านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ความสำเร็จให้ยั่งยืนถาวรสืบไป และมีประสิทธิภาพนั้น คือการที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ส่งเสริมให้สถานที่วัดเป็นสถานที่บริการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สืบพงษ์ ธรรมชาติ** ^{□□} และ**พระครูอรุณสิงหธรรม** , วิทยานิพนธ์ เรื่อง "ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธศาสนา :กรณีศึกษาพระครูประภักดิ์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปกสุสโร) จากการศึกษา พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาเน้นที่การพัฒนาคน เพื่อให้คนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยการประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งสัจจะหรือความจริง ไม่หลงมกมาย มีความพอเพียง รู้จักช่วยเหลือตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาสังคม ได้แก่ หลักกรรม คือ ความเพียร หรือความพยายาม หลักไตรสิกขา คือ การพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้ดียิ่งขึ้น หลักอภัยมาหะ คือ การไม่รอเวลา และไม่ประมาท และหลักอิสรภาพแห่งการพึ่งตนได้ คือ การพึ่งตนเอง และเป็นอิสระแนวคิดการพัฒนาสังคมตามตำแหน่งพระพุทธศาสนาของ พระครูประภักดิ์ธรรมวิธาน (มิ่งปกสุสโร) ท่านมีความเมตตาอนุเคราะห์ประชาชนที่เฝ้าอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้ง ๖ ประการ คือ ๑) การปกครอง การจัดระบบความเป็นอยู่ของหมู่สงฆ์ ให้อยู่ในพระธรรมวินัย ระเบียบของวัด อาณัติ และกฎหมายของคณะสงฆ์ ๒) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการอบรม สั่งสอนทางธรรม เพื่อแสดงเมตตาอนุเคราะห์ต่อชาวโลกทั้งปวง ๓) การสาธารณูปการที่เกื้อกูลต่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การ

^{□□} สืบพงษ์ ธรรมชาติ, และพระครูอรุณสิงหธรรม, ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระครูประภักดิ์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปกสุสโร), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, (บทความบทคัดย่อ)

^{□□} สืบพงษ์ ธรรมชาติ, และพระครูอรุณสิงหธรรม, ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระครูประภักดิ์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปกสุสโร), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, (บทความบทคัดย่อ)

พัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ๔) การศึกษาสงเคราะห์ แก่เยาวชนในระดับก่อนวัยเรียน และมอบทุนส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ๕) การศาสนสถาน โดยการให้จัดการศึกษาด้านวิชาการด้านพระปริยัติธรรมให้แก่พระสงฆ์สามเณรภายในวัด และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ คือ ภาระบวการสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติภัย และสาธารณภัยต่างๆ

ภาระบวการพัฒนาสังคม โดยใช้หลัก ๘ส. ได้แก่ ๑) ส. สงฆ์ คือ การพัฒนาพระสงฆ์ และสามเณรภายในวัด และในจัดปกครองของตนให้มีปริมาณ และมีคุณภาพ ๒) ส. สัตบุรุษ คือการระดมกำลังพัฒนาคุณภาพชีวิตของสัตบุรุษ ๓) ประชาชนรอบ (วัดให้มีจิตใจสำนึกที่ต้ง่ายรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาร่วมกับพระสงฆ์ และสามเณร) ๓) ส. เสนาสนะ พัฒนาให้วัดทั้งในส่วนศาสนสถาน และศาสนวัตถุให้เป็นวัดเป็นอาวาส มีเขตพุทธาวาส ธรรมาวาส และสังฆาวาส เป็นต้น ๔) ส. สมบัติวัด คือ การพัฒนาการเก็บรักษา การใช้สอย และการจำหน่ายทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัด ให้มีการจัดทำหลักฐาน การบัญชีที่ดินทรัพย์สินเงินทองให้ถูกต้องชัดเจน ๕) ส. สมณธรรม คือ การจัดให้วัดมีกิจวัตร กิจกรรม และพิธีกรรมที่เกื้อหนุนในการประพฤติปฏิบัติ เช่น การศึกษาพระธรรมวินัย ทำวัตรสวดมนต์เข้าเียน ลงพระอุโบสถ แสดงอาบัติชำระศีลาจารวัตร ให้หมดจด อยู่กตปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เข้าพบรับโอวาท และปฏิบัติบำรุงพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ออกบิณฑบาตปิดกวาดวัดให้ร่มรื่นสมกับบรมณีสถานแหล่งปลูกฝังความดีของประชาชน ๖) ส. สังฆาธิการ คือการพัฒนางานคณะสงฆ์ โดยช่วยกันรับทราบและรับผิดชอบ จัดให้วัดเสนองานนโยบายของทางรัฐบาลและคณะสงฆ์ ทั้งการปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ การเผยแผ่การศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์ ๗) ส. สวัสดิการ คือ การจัดให้วัตรระดมทุน จัดตั้งกองทุน หรือมูลนิธิสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรภายในวัดให้ได้รับความสะดวกสบายตามสมควรร่วมสนับสนุนกิจการสังคมสงเคราะห์ของภาครัฐและเอกชนด้วยความเต็มใจในทุกกรณี และ ๘) ส. สาธารณสงเคราะห์ คือ การพัฒนาการสังคมสงเคราะห์ในส่วนของพระสงฆ์และร่วมรับสนองนโยบายของรัฐบาล ด้วยการช่วยรณรงค์คุณภาพชีวิต พิชิตปัญหาความยากจน ความเจ็บไข้ ความไม่รู้และให้การสงเคราะห์ประชาชนในอุบัติภัย วินาศภัย และสาธารณภัยต่างๆดังกล่าว

๕.๒.๓. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ จากการวิจัยพบว่า นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การตักบาตรเทโวโรหณ เป็นต้น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปีเช่น วันมาฆบูชา เป็นต้น พระสงฆ์มีการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุในวัดและให้ความรู้แก่ชุมชน พระสงฆ์เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการเพื่อประสานในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ต้องให้การช่วยเหลือด้วยความตั้งใจและให้เกิดศรัทธาความเป็นธรรมเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ต้องมีความรอบรู้ และรอบคอบในการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง พระสงฆ์ต้องประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนของสังคม และวางกรอบแนวทางด้านการพัฒนา และต้องให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างมีระบบของการวางแผนงานที่ดี โดยวางแผนให้เกิดการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์ทวีสิน วิสุทโธ** ^{□i} พระสงฆ์การ

^{□i} พระสมุห์ทวีสิน วิสุทโธพระสงฆ์การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์: บทบาทและความสำคัญ, (บทความ บทความย่อ).

จัดการงานสาธารณสงเคราะห์ : บทบาทและความสำคัญ กล่าวไว้ว่า วัดและพระสงฆ์เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการเพื่อประสานในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ต้องให้การช่วยเหลือด้วยความตั้งใจและให้เกิดศรัทธาความเป็นธรรมเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ต้องมีความรอบรู้ และรอบคอบในการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง พระสงฆ์ต้องประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนของสังคม และต้องประมวลข้อปัญหา และอุปสรรค เพื่อที่จะได้สังเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ให้ตกผลึกความคิด วางกรอบแนวทางการพัฒนา และต้องมีความต่อเนื่องในการพัฒนา ต้องมีระบบของการวางแผนงานที่ดี โดยวางแผนให้เกิดความสมดุลตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้ในแนวทางแนวความคิด และการปฏิบัติต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการกำหนดแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเป็นจริงได้อย่างตรงจุดตรงประเด็น

๕.๒.๔. ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปจากการวิจัยพบว่า นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปพระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุนช่วยเหลือ ทุนการศึกษา อุปถัมภ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมแก่ประชาชน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดแก่ประชาชนให้เป็นผู้ห่างไกลยาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พิรญาณ์ แสงปัญญา และคณะ** ^๑ พุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสาธารณสงเคราะห์กรณีศึกษาพระราชธรรมนิเทศ พระพะยอม กลยาโณ) วัดสวนแก้ว จังหวัดจันทบุรี กล่าวว่า บทบาทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทแนวคิด และรูปแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระราชธรรมนิเทศ วัดสวนแก้ว จังหวัดนันทบุรี ภายใต้กรอบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และแนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืน ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน ๕ คน ได้แก่ ๑) พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลยาโณ) ๒) สมพร (นามสมมติ) ๓) สิริ (นามสมมติ) ๔) วิไล (นามสมมติ) และ ๕) เดชา ๖นามสมมติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงบรรยายและการวิเคราะห์เชิงบริบทของเนื้อหาผลการศึกษาพบว่า ๑) บทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ของพระ ราชธรรมนิเทศมีทั้งรูปแบบการสงเคราะห์ เกื้อกูลพัฒนาและบูรณาการ เพื่อเผยแผ่ศีลธรรมในศาสนาและส่งเสริมให้คนดีมีสัมมาชีพ ๒) แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ภายใต้กรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ พบว่าการดำเนินงานของพระราชธรรมนิเทศมุ่งไปที่งาน สาธารณสงเคราะห์ในเชิงการพัฒนาผ่านแนวคิดหลัก ๓ ประการ ได้แก่ การสร้างคน สร้างงาน และสร้างอาชีพเพื่อสร้างสังคมอยู่ดีมีสุข โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ผ่านกุตโลบายต่าง ๆ ๓) แนวทางการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธสู่ความยั่งยืนพบว่าพระราชธรรมนิเทศมีจุดเด่นในการดำเนินงานด้านการพัฒนากิจกรรมด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนากิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการแก้ปัญหาสังคมข้อเสนอแนะในการวิจัยคือ ควรพัฒนาระบบกรถ่ายโอนองค์ความรู้ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณรเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการทำงานกลุ่มให้มากขึ้น

^๑พิรญาณ์ แสงปัญญา และคณะ, พุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสาธารณสงเคราะห์กรณีศึกษาพระราชธรรมนิเทศ (พระพะยอม กลยาโณ) วัดสวนแก้วจังหวัดนันทบุรี, (บทความ บทความย่อ).

๕.๓สรุปอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” สรุปผล ดังนี้

๕.๑.๑ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดบุคลากรทางสงฆ์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงกิจกรรมอย่างทั่วถึง และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ควรมีการจัดอบรมบุคลากร การบริหารจัดการ การฝึกอบรมเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ เพื่อการปฏิบัติของคณะสงฆ์ต่อไป คณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงานที่ดีและมีการแบ่งงานกระจายงานในด้านการประชาสัมพันธ์

๕.๑.๒ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคคือ ขาดกำลังทุนสนับสนุน ขาดการประสานร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชน ขาดบุคลากรในภาคหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนที่เป็นจิตอาสาจะเข้ามาช่วยในการทำงาน มีข้อเสนอแนะ ให้คณะสงฆ์ต้องจัดหางบประมาณและทุนในการดำเนินงานอย่างเพียงพอเหมาะสม และต้องทำงานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน มีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนและควรจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน, มั่นคง, ยั่งยืนรับสมัครบุคลากรในภาคหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนและประชาชนที่เป็นจิตอาสาสามารถช่วยในการทำงาน ต้องมีการประสานงานร่วมมือเป็นเครือข่ายเดียวกัน

๕.๑.๓ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า ปัญหา อุปสรรคคือ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัดต่างๆ ทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานไม่ก้าวหน้า ต้องใช้ทุนทรัพย์มากต้องมีผู้นำที่ดีและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นศูนย์ประสานงานร่วมมือกัน เพื่อการทำงานจะได้มีทิศทางเดียวกัน มีการติดตามประเมินผล ควรกระจายไปตามวัดต่างๆที่มีกำลังทุน และมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องระดมทุนในการสร้าง

๕.๑.๔ ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ปัญหาการขาดแผนงานและการกระจายงานและอนุเคราะห์ส่งเสริมให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดบุคลากรทางสงฆ์ที่มีจิตอาสา ช่วยงานสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ อุปกรณ์การแพทย์แก่โรงพยาบาล อุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียน และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดี และมีการแบ่งงานกระจายงาน มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงแก่ประชาชน คณะสงฆ์ควรมีการจัดอบรมบุคลากรทางสงฆ์ และจัดหา รับผิดชอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ อุปกรณ์การแพทย์แก่โรงพยาบาล อุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียน

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติเพื่อเกิดเป็นรูปธรรม ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) คณะสงฆ์ต้องมีการวางแผนงาน การบริหารจัดการที่ดี มีการแบ่งงานกระจายงาน มีการจัดอบรมบุคลากร การบริหารจัดการ การฝึกอบรมเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ เพื่อการปฏิบัติของคณะสงฆ์ต่อไป ในด้านการประชาสัมพันธ์ต้องมีการวางแผนงานที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงแก่ประชาชน

๒) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อการพัฒนาชุมชนโดยเกี่ยวข้องกันระหว่างวัด บ้าน โรงเรียนและชุมชน ส่วนงานข้าราชการ ต้องมีการประสานงานร่วมมือเป็นเครือข่ายเดียวกัน มีการสร้างกิจกรรมและส่งเสริมการมีส่วนกับชุมชนและควรจัดอย่างต่อเนื่องมีแบบแผนที่ชัดเจน ,มั่นคง,ยั่งยืน เป็นสร้างกำลังใจ ประสานความสมัครสมานสามัคคี และสร้างแรงศรัทธาให้แก่ประชาชนที่จะบารุงพระพุทธรูปศาสนาให้มั่นคงถาวร

๓) ควรปรับปรุงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ ให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักกฎระเบียบแบบแผนทางสังคม และพระธรรมวินัยอันดีงาม

๔) ควรนำผลของการศึกษาวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ โดยมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ และช่วยกันพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) การวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงคุณภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ในยุคโลกาภิวัตน์

๒) ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาจิตใจและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

๓) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑. หนังสือ :

สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. บริษัท ประยูรวงศ์ปรีณัติตั้ง :

กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๖

พระพุทธโฆสเถระ, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) พิมพ์
ครั้งที่

ที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์ปรีณัติ, ๒๕๖๔

ไพบูลย์ ช่างเรียน. **สังคมวัฒนธรรมและการบริหารแบบไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต

พัฒนาบริหาร , ๒๕๔๓

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค

พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. **การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี**. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

๒๕๔๗.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) . **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการ**

พระ

ศาสนา . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระเทพโสภณ (ประยูร ฆมมจิตโต) . **กรอบความคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**

ใน

หลักสูตรใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย.๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร:

สหธรรมิก , ๒๕๔๑.

๒. วิทยานิพนธ์

คุณ ปณญวฑูโฒ, **ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร.**

ดวงใจ ปินตามูล. **การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของพระสงฆ์ไทยตามแนวทางพระพุทธ**

ศาสนา.

สีบพงษ์ ธรรมชาติ, และพระครูอรุณสิงหธรรม, **ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนว**

พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประกาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสโร), หา

วิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.

พระปลัดเถรานุวัฒน์ (สุเทพ), **บทบาทพระสงฆ์กับความสำเร็จในการบริหารเชิงระบบในองค์กร**

ศาสนา

พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ, **บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์.**

พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, **สังคมวิทยาของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทวิเคราะห์ว่าด้วยงาน**

สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย.

พระสมุห์ทิวสิน วิสุทโธพระสงฆ์จัดการงานสาธารณสงเคราะห์: **บทบาทและความสำคัญ.**

พระมหาอำคา วรปญโญและคณะ **บทบาทพระสงฆ์กับจิตบริการสังคมสาธารณะ.**

พิรญาณ์ แสงปัญญา และคณะ, **พุทธศาสนาเพื่อสังคม : บทบาทพระสงฆ์ด้านงานสาธารณ**

สงเคราะห์

กรณีศึกษาพระราชธรรมนิเทศ (พระพะยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้วจังหวัด
นนทบุรี.

๒. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=12&chap=3&page=t12-3-infodetail02.html>

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A401/%A401-20-9998-update.htm>

ภาคผนวก

ก

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

เรื่อง พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทำการศึกษาพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้ช่วยตอบคำถามนี้และขอได้โปรดตอบให้ครบทุกข้อตามความเห็นของท่านเพื่อที่จะได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องมากที่สุดแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรับรองว่าข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับและไม่มีผลเสียต่อท่านประการใดทั้งสิ้น ซึ่งในส่วนของ การนำเสนอผลการวิจัยก็จะนำผลการวิจัยเสนอในลักษณะภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถาม มีทั้งหมด ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานีใน ๕ ด้าน คือ ๑) การจัดการศึกษา ๒) การจัดการศึกษาสงเคราะห์ ๓) การจัดการเผยแผ่ ๔) การจัดการสาธารณสงเคราะห์ ๕) การจัดการสาธารณูปการ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาคุณภาพ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ (ขีดทับ) ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด

๑. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

๒. อายุ

( ) ๑๘-๓๐ ปี ( ) ๓๑-๔๐ ปี
( ) ๔๑-๕๐ ปี ( ) ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. สถานภาพ

( ) ผู้บริหาร ( ) อาจารย์ผู้สอน
( ) เจ้าหน้าที่ ( ) นิสิต

๔. ระดับการศึกษา

( ) มัธยมศึกษา ( ) ปริญญาตรี
( ) ปริญญาโท ( ) ปริญญาเอก

แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้ข้อมูล.....
ที่อยู่ผู้ให้ข้อมูล .....

สถานที่ให้สัมภาษณ์ .....

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามแสดงถึงความเห็นเกี่ยวกับพุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี

๑. การจัดการศึกษาควรเป็นอย่างไรบ้าง?

.....

.....
 ๒. การจัดการศึกษาสงเคราะห์ ควรเป็นอย่างไรบ้าง ?
 .....

.....
 ๓. การจัดการเผยแพร่ ควรมีแนวทางพัฒนาเป็นอย่างไรบ้าง ?
 .....

.....
 ๔. การจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรมีการปรับปรุงอย่างไรบ้าง ?
 .....

.....
 ๕. การจัดการสาธารณูปการควรมีการพัฒนาอย่างไรบ้าง ?
 .....

.....
ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพ พุทธศาสตร์สงเคราะห์กับบทบาทของพระสงฆ์ใน
 จังหวัดอุบลราชธานี
 .....

(ขอขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม)

พระมหาบัณฑิต ปณฺทิตเสวี

ผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเสวี (นิสภาย์)
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phramaha Bundit Pundithasawee (Nisaphai)
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน :X-XXXX-XXXX-XX-X
๓. ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
๔. หน่วยงานที่ติดต่อได้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ตำบลกระโสม อำเภอมือเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐
มือถือ ๐๘๑ ๙๒๙ ๙๙๑๖ (E-mail) sewee_wat@hotmail.com
๕. ประวัติการศึกษา
  - ๑) สำเร็จการศึกษา (วุฒิต่างศาสนา)
นักธรรมชั้นเอก , เปรียญธรรม ๓ ประโยค
  - ๒) สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
    - ปริญญาตรี พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
    - ปริญญาโท ศศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
    - ปริญญาโท พธ.ม. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ
ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Word, Excel, Power Point, โปรแกรม SPSS, Canva Pro, capcut Pro, Adobe Photoshop CC 2019, AVS Video Edito.
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ
  - ๑) ชื่อเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรต่อการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี ในจังหวัดอุบลราชธานี” ปีงบประมาณ ๒๕๕๒
  - ๒) ชื่อเรื่อง “การศึกษานโยบายชาติ (ผะเหวด) กับการเสริมสร้างจริยธรรมทางสังคมในจังหวัดอุบลราชธานีกับเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว” ปีงบประมาณ ๒๕๕๖
(ผู้ร่วมโครงการวิจัย : แหล่งทุน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)
  - ๓) ชื่อเรื่อง "ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรชาวสวนยางพารา กรณีศึกษาชาวเกษตรกรสวนยางพาราเทือกเขาพนมดงรัก ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์" ปีงบประมาณ ๒๕๕๗
(ผู้ร่วมโครงการวิจัย : แหล่งทุน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

